

Nogle Breve til Carl Henrik Lorenzen.

Meddelte af **Bjørn Kornerup**.

I den righoldige Samling Breve og andre skriftlige Efterladenskaber, som af Professor Nicolaj Bøghs Arvinger er blevet skænket til de Rahbekske Mindestuer paa Bakkehuset, findes et lille Hæfte med Afskrifter af en Række Breve fra L. Bødtcher, Chr. Hviid Bredahl og C. F. Wegener til daværende Adjunkt i Sorø C. H. Lorenzen. Afskrifterne er taget af Nicolaj Bøgh, der formodentlig har haft til Hensigt at udgive disse Breve i et eller andet Tidskrift. Dette synes imidlertid aldrig at være sket, men da Brevene indeholder en Del af Interesse, ikke mindst til Belysning af de paagældende Brevskrivere, vil det formentlig ikke være ubegrundet nu at skride til en Offentliggørelse af dem¹). Om Originalerne skulde være bevarede, og i saa Tilfælde hvor, har det desværre ikke været muligt at oplyse. I de Dele af C. H. Lorenzens Privatarkiv, som beror i Rigsarkivet, findes de ikke, og ogsaa andre Efterforskninger efter dem har været forgæves. Muligvis er de forlængst gaaet til Grunde, og man er derfor henvist til som Tekstgrundlag at benytte Nicolaj Bøghs Afskrifter, der iøvrigt gør Indtryk af at være temmelig paalidelige.

Da den, hvem Brevene er rettet til, næppe vil være kendt af ret mange i vore Dage, vil det sikkert være formaalstjenligt at forudskikke nogle Bemærkninger om hans Levnedsløb²).

Carl Henrik Lorenzen var en Søn af Justitsraad og Amtsforvalter Thomas Lorenzen (1754—1834) og Hustru Martha f. Hiort (1770—1842) og saaledes en Broder til den bekendte sønderjydske Politiker Peter Hiort Lorenzen. Han var født den 5te November 1807 i Haderslev og blev 1827 Student fra sin Fødebys Latinskole, hvorpaa han drog til Halle for at studere, først Teologi, siden klassisk Filologi. Ogsaa andre Egne af Tyskland besøgte han og stiftede undervejs forskellige interessante Bekendtskaber, blandt andet med Digteren Ludwig Tieck³). Efter nogen Tids Forløb fik han imidler-

¹) Jeg takker kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé for at have henledt min Opmærksomhed paa disse Breves Tilstedeværelse og givet Tilladelse til at udgive dem.

²) Disse Efterretninger hviler især paa det S. 121—3 aftrykte Aktstykke og paa Nicolaj Bøghs Meddelelser i Dansk biografisk Lexikon X, 381—2. Jvfr. ogsaa Erslew, Forfatter-Lexicon II, 157—8. Suppl. II, 240.

³) Breve til H. C. Andersen, udg. af C. Bille og Nic. Bøgh, S. 411.

tid Tilbud om som Amanuensis at ledsage A. Tholuck, den berømte teologiske Professor i Halle, paa en Rejse til Rom, hvor denne for eet Aar skulde overtage Stillingen som Legationspræst hos den præjssiske Gesandt, Gehejmemaal Bunsen. Gerne fulgte Lorenzen denne Opfordring, og den Tid, han nu — i 1828—9 — tilbragte i Italien, blev af den største Betydning baade for hans rent menneskelige og for hans videnskabelige Udvikling. Han var nær knyttet til Tholuck, der oftere har udtalt sig om, hvor megen Pris han satte paa sin Ledsager, og ved sin Forbindelse med Tholuck og Bunsen gjorde han Bekendtskab med en Række begavede Mennesker af forskellig Nationalitet, f. Eks. med den senere Kardinal N. Wiseman († 1865), der var Leder af det engelske College i Rom. I lang Tid sad han daglig paa et romersk Bibliotek Side om Side med »denne endnu meget unge, lærde og energiske Mand¹⁾».

Naturligvis blev Lorenzen ogsaa draget ind i den skandinaviske Kunstnerkoloni, der samledes om Thorvaldsen. Særlig nær følte han sig knyttet til Ludvig Bødtcher, i hvis Selskab han foretog Smaarejser i Omegnen. Forøvrigt fandt han i Rom rig Lejlighed til at udvide og uddybe sine filologiske og historiske Studier, — blandt andet var det af forskellige tyske Forskere overdraget ham at kollationere nogle Haandskrifter til Brug ved Udgaver af klassiske Forfattere —, og baade der og andetsteds kastede han sig med stor Iver over Undersøgelsen af arkæologiske Mindesmærker fra Oldtiden. Som den gennemæstetiske Natur han var, nød han desuden i fulde Drag Skønheden i det italienske Landskab og i det brogede, rigt bevægede Folkeliv. Han lærte sig hurtigt godt Italiensk, saa at han med Lethed kunde træde i Forbindelse med Befolkningen, og fra Rom gjorde han flere længere Udflugter til forskellige andre Egne, til Frascati, til Subiaco, til Cora og Norba og tilsidst til Neapel og Vesuv. En Del af sine Oplevelser og de Stemninger, de fremkaldte hos ham, har han beskrevet i en yndefuld lille Bog »Breve fra Italien«, forfattet paa denne Rejse, men først udgivet en halv Snes Aar senere. Disse fordringsløse Smaaskizzer indeholder farverige Skildringer af Natur og Folkeliv i det Italien, der ligger forud for 1848, og er derved af ikke ringe kulturhistorisk Interesse, men deres største Fortrin er maaske den ungdommelige Friskhed og den *con amore*-Stemning, Fremstillingen helt igennem er præget af. Ikke mindst vellykkede er de »tuskulanske Breve«, nedskrevne under hans Ophold i Frascati. Med nænsom Haand har Lorenzen heri tegnet en Række flygtige Rids af sit Liv i de italienske Bjergegne, hvor han delte sin Tid mellem Læsning af de gamle Forfattere og anstrengende Udflugter for

¹⁾ C. H. Lorenzen, Breve fra Italien, 1837, S. 82.

at opspore ofte næsten forsvundne Ruiner af Antikkens Bygningsværker. Overalt i disse Skildringer mærker man Genklangen af et modtageligt og fint stemt Temperament, overalt møder man en lidenskabelig Elsker af Oldtidens og Naturens Rigdom, en skønhedstørstende Sjæl, der følte sig lykkeligst i et stille Liv, hvor »Verdens Tummel og Hjertets Bølgeslag«¹⁾ ikke forstyrrede hans Fred. Halvt var han en Bogens Mand, der med den Lærdes dæmpede Tonefald kunde tale om Glæden ved sine alvorlige Sysler i ensomme Timer, halvt en Kunstner, der fyldtes med Begejstring over Formernes og Farvernes uendelige Mangfoldighed. Ofte var han Dage og Nætter igennem fordybet i strengt Forskningsarbejde, men mængden en skøn Aften kunde han ogsaa slaa alt andet til Side for i Vennernes Lag eller italienske Bønders Selskab at tømme nogle Foglietter ædel Vin og lytte til Sang og Musik. Samfølelse med Naturen, en næsten Rousseausk Glæde over det jævne, simple Landliv er de Toner, der stadig klinger gennem hans Bog, og med god Grund kunde der til Motto over hans Italiensrejse sættes de Ord, han nedskrev en Aften i Frascati: »Med denne Sands for Natur, Videnskab og Kunst, og Alt, hvad der kaldes godt, simpelt og eenfaldigt, lever jeg her de lykkeligste Dage; og lad Fremtiden engang vorde mindre glædelig, jeg skal stedse mindes denne Tid og takke Skjæbnen for, at den har givet mig Leilighed til at leve, som jeg gjør«²⁾.

Denne Grundstemning kommer særligt til Orde paa de ikke fåa Steder, hvor Lorenzen nødes til at gøre op med sit Indtryk af Katolicismen, som i saa mange forskellige Skikkelser traadte ham i Møde overalt. Han kunde vel ikke nægte den katolske Kirke sin Beundring baade som den store Kulturmagt, den var, og paa Grund af dens ejendommelige Stilling som den til alle Tider uforanderlige Forvalter af mægtige religiøse Værdier³⁾, men de asketiske og propaganderende Former for katolsk Fromhedsliv fyldte ham med Afsky og Modvilje. En Konversion, som en ung engelsk Søofficer blev delvis forledt til at foretage, gjorde et rystende Indtryk paa ham, og da han en Gang havde haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med det strenge Ordensliv i Klosteret Camaldoli, blev han i højeste Grad forstemt. Synet af Munkene, der traadte ud af deres Kapel, — »næsten lutter høie, men gamle, bøiede Skikkelser, blege, huuløiede, gjennemfurede Ansigter, i lange, hvide Kjortler, med høie Træsandaler paa de blotte Fødder« —, paavirkede ham pinligt, og han kunde kun betragte hele Klostersamfundets Tilværelse som et vel interessant, »men rædsomt Beviis paa menneskelig

1) Anf. Skrift S. 7. 90.

2) Anf. Skrift S. 26.

3) Anf. Skrift S. 81.

Forvildelse«. Ro i sit Sind fandt han først, da han havde besluttet »at drikke i Aften en halv Foliette meer end sædvanligt nede i mit gamle Osteri, og høre paa Guitarens Klang og sidde blandt naturlige, gode, livsglade Mennesker«¹⁾.

Da Lorenzen rejste fra Halle, var han efter Tholucks Vidnesbyrd i filosofisk Henseende Hegelianer, men faa Maaneder senere skrev Tholuck, at en af de største Glæder, han havde oplevet paa Rejsen, var den, at Lorenzen, hvem han betegner som »ein zerfahrenes, junges Gemüt«, »mehr und mehr im Glauben zunahm«²⁾. Denne Udtalelse maa sikkert forstaas med en vis Begrænsning. Det er vel meget sandsynligt, at en saa betydelig Personlighed som Tholuck har formaaet at paavirke Lorenzen, saaledes at han fra en hegeliansk Helhedsanskuelse har udviklet sig i en mere »positiv« religiøs Retning, men nogen strengt konfessionelt bestemt Trosopfattelse naaede Lorenzen næppe nogensinde til. Skal man dømme efter Italiensbrevene, synes han nærmest at have repræsenteret en romantisk, stærkt æstetisk farvet Almenreligiøsitet, der med en vidtgaende Tolerance overfor andre Retninger og andre Opfattelser, efter hans egne Ord, væsentlig samlede sig derom, at »jeg føler i min inderste Sjel en Gud, et Noget, som opløfter, styrker og trøster mig i min menneskelige Skrøbelighed«. At fornemme »en velgjørende Harmoni« i sit Hjerte ansaa han for Højdepunktet i et Menneskes Liv og heri søgte han Kilden til alle gode Handlinger³⁾.

I Selskab med Tholuck rejste Lorenzen tilbage fra Italien⁴⁾. Han tog til København, hvor han 1830 underkastede sig en Præliminæreksamen for at opnaa Studietilladelse. Imidlertid blev han allerede d. 11te Januar 1831 konstitueret som Adjunkt ved Sorø Akademis Skole med Tysk som Hovedfag, og d. 3die December s. A. blev han fast ansat i denne Stilling⁵⁾. I Sorø kom han til at tilbringe 13 Aar og traadte i nær Forbindelse med forskellige af de bekendte sorøanske Personligheder, deriblandt C. F. Wegener og Chr. Bredahl, saaledes som de efterfølgende Breve tydelig viser. Ogsaa til H. C. Andersen var han i nogle Aar nær knyttet i fortroligt Venskab⁶⁾.

¹⁾ Anf. Skrift S. 82 f. 84. — 85-7.

²⁾ L. Witte, *Das Leben F. A. G. Tholuck's II* (1886), 132—3.

³⁾ Breve fra Italien S. 21.

⁴⁾ L. Witte, *Das Leben Tholucks II*, 142—3.

⁵⁾ Universitets- og Skoledirektionens Arkiv, Kopibog for Sorø Akademi 1831 Nr. 14. Forestillinger (1831) Nr. 1369.

⁶⁾ Breve fra H. C. Andersen, udg. af C. Bille og Nic. Bøgh, I, 62 ff. 74 f. 84 f. 91 f. 304. Breve til H. C. Andersen, udg. af de samme, S. 405—18. (De her aftrykte Originaler til Breve fra C. H. Lorenzen findes i den Collinske Saml. i Det kgl. Bibliotek). — Om sine Følelser ved at være kommet til Sorø har Lorenzen udtalt sig i et Brev af 8. Febr. 1831 til H. C. Andersen

Har Lorenzen oprindelig tænkt sig sin Bane som produktiv Videnskabsmand, har han vistnok tidligt opgivet dette til Fordel for at syse med Digtekunsten. Som Vidnesbyrd om denne Side af hans Virksomhed foreligger der forskellige mindre Arbejder, hvoriblandt især bør fremhæves »Valfred, en Roman«, udgivet 1840, men skrevet flere Aar i Forvejen.

Denne Bog er en Art dansk Wertheriade, ikke meget original i Tankegang eller interessant ved de Begivenheder, der skildres, men baaret af en egen fin Stemning, der sikkert for en Del faar sin Klangfarve fra smertelige Oplevelser i Forfatterens eget Liv.

Som Lærer var Lorenzen næppe synderlig betydelig eller nidkær. Et Par Skolebøger, han har udgivet, taler om hans Interesse

(i den Collinske Saml.), hvori det bl. a. hedder: »Vil Du nu høre noget om Sorø og de soranske Planter? Dog Du kjender vel de fleste. Hvad holder Du af Ingemann, denne værdslige Christen, først en sanguinsk Erotiker, siden efter og endnu Nordens første Historieskriver? Han synes at gjøre meget af Dig, og bekræfter den Dom, jeg engang i en Samtale med Dig har fældet over Dit nuværende Standpunkt. Kan Du harmonere med ham og vil Du slutte Dig nærmere til ham, lader der sig vist trække mange Fordeele for Dine Arbejder derudaf; for mig har han endnu noget je ne sais quoi, noget koldt og dog uden egentlig Reflexion, noget altfor bequent og mægeligt i sit Væsen, der forhindrer al oprigtigere Tilnærmelse fra min Side. Maaskee taber sig dette med Tiden, jeg mener denne Opfatning af hans Individualitet, og jeg seer ham i en bedre Belysning. At der maa være meget i dette herlige Gemyt, meget dybt u. [o: og] grundende, kan jo ikke feile, og jeg har i det Par Gange, jeg har seet ham, allerede ofte havt Leilighed til at glæde mig over den Skjæbne, der har ført mig til Sorø. Endnu i forgaar[s] Aftes var han nogle Timer hos mig, og udfoldede fra Tid til anden en Anskuelse af Værden og Livet, der var værd til nøiere at overveies, endskjøndt jeg divergerer fra ham i de fleste Punkter. Men hvad siger Du om hans Kone? Er det ikke et Par himmelske Øine, hun har? O saa fulde af christelig Troe og Hengivenhed til Herren! Der maa enhver værdslig Tanke forsvinde, naar man seer paa denne bodfærdige Skikkelse. — Overhoved det er ikke saa galt herude, som Kjøbenhavnerne troe. Jeg kom hid med ganske andre Forestillinger, og jeg frygtede for at finde lutter smaalige Forhold, et spidsborgerligt Væsen hos de Fleste; men istedetfor Hovedstadens Stivhed hersker her en ugenert og fortrolig Tone, og de mange Videnskabsmænd, hvoraf man her omgives, veie noksom Jer Daglitteratur op, hvoraf Jer Market oversvømmes. Fra den Side betragtet, har jeg al Aarsag til at føle mig tilfreds og lykkelig, og jeg kunde maaskee ønske at leve og døe i dette Exil, naar jeg ikke med Jernlænker var smeddet til en Klippe, hvor jeg eensom og forladt maa udgræde alle mine Taarer. Dog hvorfor vil jeg klage? Bruser ikke Livets Fylde i mig, og svæve ikke mange skønne Billeder paa min Horizont, medens Morgensolen begynder at oplyse Mark og Skove?« — Længe varede det ikke, førend Lorenzen gjorde Forsøg paa at komme tilbage til København. Dette mislykkedes imidlertid, og i Skuffelsen herover skrev han da i ungdommelig Harm 8. Oktbr. 1831 til Andersen disse Ord: »Gid Sorø maatte revne og Jordens Flamme fortærte det, saa at der intet Spor blev tilbage af det. Menneske, hvor er Du lykkelig, at Du kan boe i Paradiset! Sandelig, mig elske Guderne ikke; en dyb Strøm skulder mig fra de Saliges Boeligs. (Collinske Saml.).

for sit Fag, men hans urolige Temperament og øvrige spredte Virksomhed bidrog til at gøre hans Undervisning mindre samvittighedsfuld. Det gik endog saa vidt, at der 1841 indgik Klager til Akademiets Overbestyrelse, Universitets- og Skoledirektionen, der aføskede Director, Dr. Waage en Erklæring herom. Sagen synes at være blevet jævnet i Stilhed, men det bebrejdedes Lorenzen, at han skulde »have gjort sig skyldig i en uforsvarlig Behandlingsmaade af de ham ... anbetroede Underviisningstimer«. Snart havde han helt forsømt dem, snart havde han blot beskæftiget »sig selv eller endog Disciplene med Underviisningen aldeles uvedkommende Ting«. Saaledes havde han enten anvendt Tiden til at læse Blade og Aviser eller i de tyske Timer foretaget »saakaldte botaniske Ekursioner« og det paa Tider af Aaret, hvor »det Unyttige af slige Ekursioner maatte være iøinefaldende«¹⁾

Da Lorenzens Helbred paa Grund af en Hjertesygdom forværredes mere og mere, blev han tilsidst nødt til at ansøge om sin Afsked, der blev bevilget ham med Vartepenge d. 18de Oktober 1844. I Betragtning af, hvad der ovenfor er sagt, tør man med temmelig stor Sikkerhed gaa ud fra, at det ikke har været Universitetsdirektionen ukært paa denne Maade at blive en ikke særlig nidkær Lærer kvit. Den anbefalede varmt hans Ansøgning paa Grund af den svækkede fysiske og aandelige Tilstand, hvori han befandt sig, og lidet smigrende tilføjedes der, at denne Tilstand havde haft en meget ufordelagtig Indflydelse paa Udførelsen af den ham betroede Undervisning, saa at det i høj Grad var i Skolens Interesse, at hans Post blev besat »med en yngre og dueligere Lærer«²⁾.

Medens Lorenzen var ansat i Sorø, begyndte den stærke politiske og nationale Bevægelse i Hertugdømmerne, hvori hans Broder Peter Hiort Lorenzen kom til at spille en saa fremtrædende Rolle. Oprindelig havde der ikke været nogen nærmere Forbindelse mellem de to Brødre, og lige indtil 1836 havde de indtaget forskellige Standpunkter i politisk Henseende³⁾. Men i dette Aar indtraadte der en afgørende Forandring i deres indbyrdes Forhold, og Carl Henrik Lorenzen blev i den følgende Tid en mere og mere begejstret Tilhænger af Broderen og de Ideer, han kæmpede for. I hvor høj

¹⁾ Universitets- og Skoledirektionen, Kopibog for Sorø 1841 Nr. 451.

²⁾ Smstds., Forestillinger (1844) Nr. 2566 med indheftede Bilag. Alle-rede tidlig var Lorenzen vistnok klar over, at han ikke i særlig Grad egnede sig til at være Lærer. 11. Decbr. 1831 skrev han saaledes til H. C. Andersen: »Gud være med mig, at jeg ikke engang taber Forstanden, eller lægger Haand paa mig selv, thi dette Pogepidskerie, dette frygtelige Arbejde holder jeg ikke længe ud«. (Den Collinske Saml.).

³⁾ I Følge et Brev af 27. April 1858 fra C. H. Lorenzen til L. Skau Ny kgl. S. Fol. 1727).

Grad han med sit letbevægelige Sind er gaaet op i Broderens Kamp for Danskheden i Slesvig, kan man se af de bevarede Dele af den omfattende Brevveksling, Brødrene har ført — iøvrigt ejendommeligt nok altid paa Tysk, og som jævnlig er blevet benyttet i den historiske Litteratur, saaledes af L. Skau og Johan Ottosen i deres Biografier af Peter Hiort Lorenzen og af P. Lauridsen i hans store Arbejde om den nationale Bevægelse i Sønderjylland¹⁾. Som en karakteristisk Prøve paa den varme Forstaaelse, hvormed C. H. Lorenzen fulgte Broderens politiske Gerning, er der i Tillægget til nærværende Artikel aftrykt det Brev, han skrev en Uges Tid efter P. Hiort Lorenzens bekendte modige Optræden i den slesvigske Stændersal i November 1842. Netop fordi Carl Lorenzen ikke kunde give dette Skridt sin ubetingede Tilslutning, tegner det et godt Billede af Sympatien mellem de to Brødre, der trods Uenighed om Enkeltheder kæmpede paa samme Linie.

Allerede før C. H. Lorenzen havde taget sin Afsked fra Lærergerningen i Sorø, havde han (1842) søgt at opnaa Ansættelse som den Sekretær, der skulde besørge Oversættelsen til Dansk af den slesvigske Stændertidende. Det var hans brændende Ønske at komme til at staa ved Broderens Side i Kampen for Modersmaalets Ret, og han omgikkes med Planer om at skrive en »hjemmelig« Fremstilling af den slesvigske Stænderforsamlings Historie²⁾. Af alt dette blev der nu intet, men han skulde dog finde sin sidste Virkeplads i det omstridte Land. Efter nogle Aars Stilstand, hvori han vistnok væsentlig var optaget af at søge Lindring for sin Hjertesygdom, var han i Krigsaarene 1848—9 beskæftiget med Intendanturforretninger og blev dernæst i 1850 Volontær ved den kgl. Centralkasse for Slesvig. 1853 blev han ansat som Fuldmægtig og endelig 1856 som Kontrollør ved denne Kasse³⁾, men ikke længe skulde han glæde sig over sin Forfremmelse, thi allerede d. 3die Februar 1859 afgik han ved Døden i Slesvig som Følge af et Opbrud af sin gamle Svaghed.

Carl Henrik Lorenzens Skæbne bærer i mere end een Retning et tragisk Præg. Han var rigt udrustet fra Følelsens og Tankens Side, men hele hans Liv blev kun Tilløb, og i ingen Henseende kom han til at opfylde de Forventninger, han havde

¹⁾ Laurids Skau, Peter Hjort Lorenzen, 1865. (Jvfr. det S. 86 Note 3 citerede Brev). Johan Ottosen, Peter Hiort Lorenzen's historiske Gærning, 1896. P. Lauridsen, Da Sønderjylland vaagnede IV, 435. — Originalerne til Brevene findes i P. H. og C. H. Lorenzens Privatarkiver i Rigsarkivet.

²⁾ Se et Brev af 22. Okt. 1842 fra C. Lorenzen til Kabinetssekretær J. G. Adler (i dennes Privatarkiv i Rigsarkivet) og flere Breve til Broderen, især et Brev af 13. Jan. 1842.

³⁾ Finansministeriets Sekretariat, Resolutionsprotokol, kgl. Resolut. 1853 Nr. 117; 1856 Nr. 156.

vakt. Nicolaj Bøgh, der har næret Interesse for Lorenzens Liv og Udvikling, siger om ham: »en ulykkelig Kjærlighed havde allerede i hans Ungdom berøvet denne erotisk anlagte Mand hans Livslykke og gjort ham ensom; han giftede sig aldrig, men attraaede et stille Liv og søgte sin Trøst hos Digtetekunstens Muse¹⁾«. Maaske tør man i hans skuffede Kærlighed i Forbindelse med hans skrøbelige Helbred og let opflammende, men urolige og ustadige Temperament søge Grunden til, at hans Indsats paa de forskelligartede Omraader, han bevægede sig paa, kun blev en Torso.

* * *

Af de i det følgende meddelte Breve omhandler Bødtchers Lorenzens »Breve fra Italien«, Wegeners overvejende hans eget Syn paa de slesvig-holstenske Forhold, medens Bredahls for en stor Del former sig som en kritisk Gennemgang af Lorenzens litterære Arbejder. Det kunde maaske paa Forhaand synes betænkeligt at optrykke de sidstnævnte Breve, der indeholder en saa indgaaende Behandling af en nu lidet kendt Forfatters skønlitterære Skrifter, men da det ikke uden at øve Vold mod det egentlig karakteristiske lod sig gøre at forkorte dem, er det blevet anset for rigtigst at gengive dem i deres Helhed, da de netop ved deres Udtalelser om foreliggende konkrete Spørgsmaal af politisk, religiøs og æstetisk Art meddeler en Del værdifulde Bidrag til Forstaaelse af Brevskriverens ejendommelige Personlighed og Tænkemaade.

I et Tillæg er der foruden en Ansøgning fra C. H. Lorenzen til Universitets- og Skoledirektionen, indeholdende vigtige Oplysninger om Gangen i hans Ungdomsstudier, optaget to Breve fra samme, det ene rettet til Professor Peder Hjort, det andet til Broderen P. H. Lorenzen. Medens det sidste viser hans varme patriotiske Sindelag, er det første vistnok typisk for den vemodige Grundstemning, der beherskede ham.

Brevene er gengivet ord- og bogstavret efter det foreliggende Tekstgrundlag; for de Breve, som er optaget i Tillægget, og for Brevene af 23. Januar 1841 og 21. Januar 1842 fra C. F. Wegener har dette været Originalerne (de to sidstnævnte bevarede i C. H. Lorenzens Privatarkiv), for alle de øvrige Nicolaj Bøghs Afskrifter. Kortfattede Oplysninger til Forstaaelse af ikke helt gennemsigtige Steder i Teksten og om de sammesteds omtalte, mindre bekendte Personer er meddelt i Noterne, men trods al anvendt Umage maa det indrømmes, at det ikke overalt er lykkedes Udgifveren med Vished at opklare enhver Hentydning, særlig ikke i Bredahls dunkle og snørklet skrevne Breve.

¹⁾ Dansk biografisk Lexikon X, 381—2. Om Lorenzens ulykkelige Kærlighed, der efter hans eget Sigende næsten havde knust ham, se især Breve til H. C. Andersen S. 406. 412.

I.

*Brev fra Ludvig Bødtcher.*Kjøbenhavn 17.¹⁾ November 1836.

Tak, min gamle kjære Lorentzen, for Dit Brev og for Din Tillid. Hvad mon Du og Flere tænke om mig, at jeg, saa nær Sorøe, endnu ikke har skjænket mig selv den Glæde at hilse paa Eder? Sagen er, at en Reise til Jylland medtog hele min Sommer, og da jeg altid har glædet mig til at gjense Eders skjønne Egn paa en smuk varm Solskinsdag, vragede jeg saalænge de maadelige Efteraarsdage, indtil Vinteren pludselig kom over os Alle. Jeg var heldig nok til at tale med Professor Ingemann og Harder i Kjøbenhavn, men Professor Hauch²⁾ har jeg ikke seet, og jeg længes meget efter ham; jeg gik bestandig med Haabet om pludselig at staa for ham i Sorøe, og derfor skrev jeg ikke Noget, som jeg dog burde have gjort. Han maa jo tro, at min Haand er blevet lam eller noget endnu værre om min Tænkemaade. Hils ham og Alle paa det Venligst!

Saavidt mig: hvad Dig angaar, min Ven, da havde Du ogsaa Ret til at beklage Dig over mig, og desmere maa jeg takke Dig for den uventede Glæde, som Du skjænkede mig ved at tilsende mig Dit lille Værk³⁾. Mangen herlig svunden Time gik atter frisk og levende ved Din Laterna magica forbi min Erindring; men just fordi jeg føler mig altfor meget Part i Sagen⁴⁾, seer jeg mig ikke istand til at give Dig uhildet en kold og upartisk Dom om dette Afsnit af Din Bog. Mig har det glædet, og hvorfor skulde det forfeile samme Virkning paa Andre? Du har jo allerede Dit Beviis i Sorøe. Du kalder Dit Arbeide »lidt ungdommeligt«; Lad saa være! Det taber ikke derved i Interesse: foruden Din vakkre Beskrivelse af Bjerglivet etc. omkring Rom og Dine videnskabelige Bemærkninger, vil Du Selv som en Yngling med Hoved og Hjerte og med et strengt Formaal for Din Tids Anvendelse, blive en interessant

¹⁾ Læsningen af Datoen er i Følge Nic. Bøgh tvivlsom.

²⁾ Bernhard Severin Ingemann blev 1822 Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Sorø Akademi, Johannes Carsten Hauch 1827 Lektor i Naturvidenskaberne smstds. Lektorerne i Sorø kaldtes i daglig Tale altid Professorer, uden at de formelt havde Bestalling som saadanne. Johannes (Hans) Georg Smith Harder (1792—1873) var fra 1822 Akademiets Tegnelærer.

³⁾ Manuskriptet til de ovennævnte »Breve fra Italien, skrevne i Aarene 1828 og 1829«, udgivne 1837. Om Bogens Udarbejdelse se Breve til H. C. Andersen S. 404.

⁴⁾ Bødtcher forekommer i »Breve fra Italien« under det let gennemskuelige Mærke: B. (fra S. 14). Forøvrigt kan det bemærkes, at netop flere af Bødtchers skønneste Digte har Frascati og Nemi til Baggrund.

Gjenstand for Opmærksomheden ved den Fristelse, hvori den sydlige Yppighed undertiden sætter Din tyveaarige Philosophie. Du lader dog Solen kaste sine muntre Straaler ind i Dit alvorlige Studeerkammer, og er, som en ung St. Antonius, mig altid kjærere end den gamle fristede iskolde Helgen. Selv den Tillidsfuldhed, hvormed Du optræder, bør ikke kunde støde: man vil billigviis tage Hensyn til de Tyve Aar og dog altid finde at den indre Kjerne er god og sund. Episoden om den unge irlandske Søofficier¹⁾ er meget smukt udviklet og jeg finder ligeledes at det andet Afsnit, som omhandler Vesuv²⁾, er særdeles godt fortalt og af megen Interesse.

Jeg har saaledes fundet det mig paalagte Hverv indskrænket til nogle Sprogberigtigelser, idet jeg tillige her fandt en Glæde i at bemærke Dine store Fremskridt i at skrive Dansk. Jeg har rettet med Blyant, hvorved det smukke Manuskript Intet har lidt. Blandt det Væsentligere bør jeg gjøre Dig opmærksom paa, at det Ejenommelige ved den romerske Campagne om Sommeren (Pag. 2) mere bestaar i den blege Farve, som det soelafsvedne Græs omsider antager, end i store Strækninger af hvidt Sand. Ligeledes pg. 22, hvor Vertinden plukker Druer til Dig i Juli Maaned: er det ikke en liden Hukommelsesfeil? Du veed at Viinhøsten først gaar for sig i den sidste Halvdeel af September.

Her har Du Alt hvad jeg har at erindre: at jeg selv er kommet med i Din Bog, har glædet mig, tillige var det jo uundgaaeligt. Kun et Sted beder jeg Dig at forandre. Da vi nemlig i Palestrina bedes til Gjæst af Pigerne og jeg havde forklaret Dig Sagens Sammenhæng, siger Du, at Du tog til Orde og »bad paa Dine og Landsmandens Vegne om Undskyldning for vor Dristighed«. Dette maa Du endelig forandre; thi har jeg virkelig havt Mod nok til i et Øjeblik at være lidt »uforskammet«, saa har jeg vist ogsaa havt Aand nok til selv at hitte paa en fattig Undskyldning: det er m[u]elligt at Du virkelig gjorde Undskyldningen for os Begge, men jeg veed ogsaa b[este]mt at det var overflødigt for Een af os, nemlig for Den der havde levet 4re Aar i Italien førend Du og ret godt vidste hvorvidt man bør gaa: — det er altsaa for at undgaa Misforstaaelse nødvendig at forandre lidet deri. — Jeg har berigtiget Navnet Koop til Koch, og tilføjet paa sit Sted Navnet Vittoria³⁾. — Og nu lev vel, kjære Ven; jeg ønsker Dig al mulig Held med Din

¹⁾ Jvfr. den trykte Udgave af »Breve fra Italien« S. 19. 52 f. 72. 82 f., hvor der berettes om en ung engelsk Søofficer, der af nogle irske katolske Gejstlige, som opholdt sig i et Kapucinerkloster ved Frascati, blev draget over til Katolicismen.

²⁾ Trykt Udgave S. 159 ff.

³⁾ De foreslaaede Rettelser er i det væsentlige blevet tagne til Følge, jvfr. den trykte Udgave S. 4. 25. 69. 37. 78.

Bog, og mig selv jo før jo heller et Exemplar. Maaske jeg førend Du formoder det gjør en lille Sviptour ud til Dig — jeg har saameget at fortælle og igjen saameget at høre. Endnu engang hils Alle paa det Hjerteligste fra

Din hengivne
L. A. Bødcher.

II.

7 Breve fra Christian Hviid Bredahl¹⁾.

ø.

Damsgaard²⁾ d. 14de Novbr. 1832.

Bevare mig vell! Hyperboliserer De ikke per licentiam poeticam; saa har De jo anseet mig for — om ikke just for en Krabat, man burde skye cane peius et angve, dog for en Bussemand, man helst gaaer af Vejen for og hvis Hæl er yndigere at skue, end hans Taa. I mine Øine er hiin »Kæmpe« en bitte Lille, hvis »Malmtunge« ofte tykkes mig at lalle³⁾. Jeg veed, at der i mine Skrifter findes Et og Andet, som ikke just enhver Josias⁴⁾ kunde udfløitet, han maatte saa slaaet sine Strengede med Pind eller Plecter. Her er Glimt af Lys, men ogsaa Skygge, Ild, men ogsaa Røg. Een Muse flagrer, som en Struds, over Jorden; en Anden flyver tilveirs med marvløse Beenpiber. Hver synger med sit Næb og ere Vorherres Fugle tilsammen.

En gylden Skrift, aabenbaret for Alle, har Gud Herren hvælveth over Jordens Kred, hvor hans Undere ere at skue, men ligesaalidt at tælle, som hist. Det er Enhver, selv Catholiken, tilladt at læse i denne hellige Skrift, hvor Alt er saa tydelig forestavet ham, at han

¹⁾ Et Vidnesbyrd om, hvor højt Lorenzen satte Bredahl, findes i hans Roman »Valfred« (S. 77—8), hvor han et Sted lader Hovedpersonen læse op af Bredahls Værker. Det hedder her, at han »lød hine Orgeltoner bruse frem«, og det bliver lagt en af Tilhørerne i Munden, at det lød »ligesom et oprørt Hav, naar det taarner sig op imod Klippevægge«. Ogsaa Bredahls kvindelige Figurer fandt Valfred fortræffelige, »lyse Skikkelser paa Livets mørke Grund«.

²⁾ En Arvefæstegaard i Pedersborg Sogn henhørende under Sorø Akademi, fra 1824 Bredahls Hjem. Jvfr. Dansk Maanedsskrift, udg. af M. Steenstrup, 1864, II, 253. O. Borchsenius, To Digttere, 1886, S. 19 ff. Personalhist. Tidsskrift 5. R. VI, 256. O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 111 ff.

³⁾ Muligvis sigter Bredahl her til Skildringen af Asathor i sit Indlæg i Striden om »Gengangerbrev« »Fra gammel Gumba«, Kbhvn. 1832, S. 2. 9 f.

⁴⁾ Bredahl sigter hermed formentlig til Smædeskriveren Josias Bynch (1747—79); jvfr. J. H. Wessels Digte, 1878, S. 305.

aldrig lærer at læse, hvis han ikke lærer det her. Ja! vel har denne alvældige Stemme gjort sig gjeldende igjennem Aartusinder; men hverken bød den Jøden at ofre en Syndebuk, eller Horgabrud¹⁾ at stirre paa den purpurøde Rune. Monne Røver Thurno²⁾ ikke var sønderknust af sin Brødes Vægt, og mon han vilde været bedre faren ved en Tro, der kunde lede til Syndetryghed, end ved den, der havde intet Blod til at lædske Hævnens Gud? Farer han vild, naar han siger³⁾:

Ei Vand, ei Blod aftvætte Synd, og Ilden
fortærer Brøden ei, med Hecatomben —?

Mon de frygtelige Lyn, der udfare fra Brødens Mulm, ikke vilde være matte Lygtemænd, naar hiin ubestikkelige, af Gud indsatte, Dommer ikke var i Synderens Bryst, hvad enten han kalder sig Christen, eller ikke? Og mon hans Anger ikke kunde aabne ham Himmelporten, eller hans Taarers Skybrud dæmpe Hævnens Luer, fordi han havde intet Blod i sin Offerskaal. Det er hiin Dommer, der opløfter sin Stemme under Horgabrudens blodige Ofring; det er hiin Dommer, den sønderknuste Thurno henvender sig til med disse Ord⁴⁾:

Løsslupne Lynild i vor Brødes Nat!
Du staaer i Forbund med den Vældige,
med ham, som rører Skyens Tordentunge.

See: dette er een af Guds utallige Naadegaver til de Dødelige, der vel maa spørge med Paulus⁵⁾: »Hvad have vi, som vi ikke have annammet?« Det vidste Socrates, saa godt som Paulus. Sandheden er kun een; denne søger saavel den ydmyge Orthodoxe, som den ydmyge Rationalist; men, svulme de op af orthodox og rationalistisk Hovmod; da vorde Naadegaverne dem ligesaa nyttige, som Musikken den Døve og Daglyset den Blinde. Paa Golgatha stod et Kors, end ubekjendt for Millioner. Tusinder spotte det; Tusinder høie, tilbedende, deres Knæ for det. Svøbt i en Sky sidder i den høie Æther Dommens Engel, usynlig for de Dødeliges Øie; i hans Haand er Dommens Skaaler, fulde af de Dødeliges saavel lønlige, som aabenbare Raad og Villie — Thi paa Jorden omvanker en Kæmpe; hans Følgesvende hedde Nag og qvælende Uro. Til Kamp udæsker han hine Tusinder, af den guddommelige Naade, udrustede med Vaaben, ved hvis rigtige Brug

¹⁾ Thorgierdur Horgabrud omtales som Hakon Jarls særlige Gudinde¹⁾ til hvem han ofrede sin Søn Erling; jvfr. A. Oehlenschläger, Hakon Jar 4. Akt, 1. Scene.

²⁾ Røverhøvdingen i Bredahls »Skuespillet i Kyhlam, eller om man vil: Røver Thurno«. (C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., II, Kbhvn. 1855).

³⁾ Ib. II, 134.

⁴⁾ Ib. II, 44.

⁵⁾ 1. Kor. 4, 7.

Seirens Krands kan vindes af de Udædskede, som visselig maa erkjende: at Kraften og Siren ere Naadegaver fra Gud. Alt dette og meget mere kunne vi læse ved Glandsen af en Stjerne, som funkler paa Troens Himmel og kaldes: Christi Lære. I Dybet er en Lampe, hvis Væge ikke suger sin Honning fra Ætheren. En Lampesvend — han staaer der end — tager vare paa den sygelig blavrende Lue, ved hvis matte Skin vi læse noget gandske Andet, end ved Glandsen af hiin funklende Stjerne. Svenden staaer i Conciliernes Sold og er iført Vaaben fra deres Rustkammer. Han lyser uafbrudt Forbandelse over dem, der ikke ville sværge paa et gammelt, muggent Pergament, som indeholder, blandt andet, den Ausburgske Konfession. Han kalder sig: »den eneste sande Troes Kæmpe»; men det er kun Høflighed, naar han slipper med Titel af: »Hs. Dogmatiske Spidsfindighed«. — See, dette vilde jeg gjøre til Gjenstand for et Digt i disse dogmatiske Tider, dersom Strengene paa min Lyre ikke vare brustne¹⁾.

Af Smaadigte har jeg forfattet adskillige, men veed ikke, hvor de stedes. En Slump har jeg ofret Vulkan. Det første af mine Musafostre, som lod sig see paa Prent, blev indrykket i et Nr. af D. Statst., jeg troer 1810²⁾. Det kaldte sig: Ved min Faders Grav. Strax efter lod jeg indrykke et Noget til Sophia Hedevig³⁾. Af disse Stykker erindrer jeg kun Begyndelsen; Resten har Tiden udsløttet af min Erindring. Hiint begyndte saa:

En vældig Stemme fra det Høie
Har brudt Dit Mulm med stærke Raab,
O Grav, Du Slør for Støvets Øie,
Men ikke Grændsen for dets Haab!

Dette omtrent saa:

Naar Sorgens Qvaler Barmen naae
Og Taarens Kilder grumt fortære,
Og Haabet selv kan neppe lære
Det næsten kolde Hjerte slaae;
Da hører Godhed Støvets Jammer,
Og Hjertet svulmer i dets Bryst,
Og Taaren rinder, Øiet flammer,
Og Sorg forvandler sig til Lyst.

¹⁾ Formentlig sigter Bredahl her især til N. F. S. Grundtvig. Det omtalte Digt er ikke bevaret. Lignende Udtalelser om religiøse Spørgsmaal findes i et Brev af 23. Decbr. 1831 fra Bredahl til Ingemann. (Breve til og fra Bernh. Sev. Ingemann, udg. af V. Heise, 1879, S. 257—8).

²⁾ I »Tillæg til den Danske Statstidende« for 21. Decbr. 1810 findes Bredahls Digt »Ved min Faders Grav« indrykket. Bredahls Citat heraf i Brevet er ikke helt nøjagtigt.

³⁾ Smstds. for 24. Decbr. s. A. findes Digtet »Til Sophia Hedevig«. Om disse Digte jvfr. O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 45—6.

Nu kom her, troer jeg, noget om Klipper, Storm, Tordenbulder, o. s. v. Den unge Musa, som ikke fandt Opmuntring, men kold Spot, mældte sig saaledes ved Foden af det danske Parnas og er ikke kravlet høit op siden.

15de Novbr.

Om Deres Musa, min gode Ven, vilde møde en venligere Modtagelse, veed jeg ikke; men jeg troer at have bemærket: at den største Deel af det kjere Publikum helst vil høre Løier og bliver vranten, naar det skal sætte sit Ansigt ilave til alvorlige Folder. I Flauheder, Ordfordreininger, Carricaturer etc. finde Mange Stof til Morskab, og, komme hine Tingester frem paa Scenen, er en god Deel af Tilskuerne istand til at bande paa »at Geniet her viser sig i sin høieste Potents«; thi er Fordringen i denne Henseende tarvelig nok, hvis jeg ikke tager fejl i det, jeg troer at have bemærket. Ikke mener jeg, at en Forfatter (en Musasøn, forstaaer sig) skal rette sig efter saadanne Griller, eller beile til en Krands hos denne Smagens Medusa; men han maa først overveie, om han kan finde sig i ufortjent Tilsidesættelse, lønlige Spark af Smagens Esler, Spot, Haan og kaade »Dask« i vore hungrige Døgnblade, der, ynglsomme, med Næringsnid, snappe hverandre en mulden Skofte af Munden. Naar en Skok af en fordærvet Smags Josiasser ville pibe i Fingrene fra deres Smuthuller, raabe strax et Par Skokke Redacteurer i Munden paa hverandre og anbefale hver sit Blad som det bedste Organ for »Kunstdommernes æsthetiske Mesterstykker« — og saa krybe og surre da disse kritiske Luus og Spye-fluer om i Landet, indtil Organerne finde deres Grav i Landets Cloaker. Hvor elskelig, men hvor sjelden er den sunde Kritik! Det er en Fugl Phoenix. Overdrivelse, saavel af Ros, som Daddel er den gustne Glut, Døgnet har havt paa Skjødet længere end i et Decennium. Corporationer og Partier drive deres Spil i Republikken; dette kan gaae og komme; men Forfatterens Navn har længe været Løsenet til Ros eller Daddel. En og anden Forfatter (f. E. Svend Græthes, Iutas, Paradiisbrevnes, hiin usæle Nytaarsgaves¹⁾, etc.) troede det derfor klogt at skjule sig og lure, indtil de fik at vide, om man vilde pibe, eller klappe, og, da nu Lyd af Klap og Bravoraab rungede trindt i Landet;

¹⁾ Bredahl sigter til følgende. anonymt udgivne, Arbejder: »Juta, Dronning af Danmark«, Kbhvn. 1824, og »Svend Græthe«, Kbhvn. 1825, forfattede af C. J. Boye, samt »(Ijenganger-Breve eller poetiske Epistler fra Paradis«, Kbhvn. 1830, og »Anonym Nytaarsgave for 1832«, Kbhvn. 1832, af Henrik Hertz. Naar Nytaarsgaven betegnes som »hiin usæle«, kan det skyldes, at Bredahl tænker paa den skarpe Bedømmelse, den blev gjort til Genstand for i »Kjøbenhavns-Posten« 1832 Nr. 11—15, 30, 32 og 36. Om Bredahls Syn paa Hertz's Nytaarsgave se iøvrigt O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 145 ff.

saa kom Forfatteren frem og ønskede sig tillykke med at have skudt Poppegøjen; men, da Forfatternes Navne bleve bekendte, blev man vred, fordi man havde gjettet feil, og Piben fik nu en bedrøvelig Lyd.

Kræves her nu end kun lidet for at kunne more manges Læser og Tilskuere; saa er Fordringen derimod desto større, stundom ubillig, til den Musa, som spiller paa et andet Instrument — hvad enten hun nu vil opvarme en kold Barm og vække slumrende Følelser eller give de allerede vakte en sund Næring. Midt i vor Tids religiøse Røre synes dog manges himmelsk Skjønhed (f. E. Nationalaanden, Statens heldbringende Feedronning) hist og her at ligge i dyben Søvn — især hvoi den hviler paa Egennyttens Bolster. I Dram. Scen.¹⁾ har jeg fra Begyndelsen til Enden taget stadigt Hensyn til den Lue, som blavrede sygelig paa et vist Alter. Her er ikke Stedet til en videre Henpegen til og Udvikling af min Hensigt; nok: Letsindighed, Ligeegyldighed, Dorskhed, Vindesyge, Skinhellighed, etc. arbeide imod, og min Musa, der er for kraftløs til at kunne seire, maa lade sig nøie med Bevidstheden om sin gode Hensigt — — —

Den Musa, der ikke vil gjøre Løier for Folk, men henvende deres Tanker paa noget Alvorligt, maa derfor, troer jeg, gribe dem i Rusen med Staalhandsker, saa at sige, thi ganske ædrue træffer han kun Faa. Achilles paa Scyros²⁾ vil, seer jeg nok, ikke gjøre Løier; men Staalhandsker har han ikke paa, skjøndt han ikke snakker hen i Veiret. Her sidder han med Haand under Kind, uden at tage mindste Hensyn til, at en Musa her vogter paa ham — en Musa, der vil drage ham ind i Kampens vilde Larm. Han sidder her (hans Udspring fra Guder undtaget) i en Stilling, der har noget tilfælles med Murmolls, han, som aabner Hurlumheien i 5te Deel af Dram. Scen.³⁾ Achilles sidder ved det brusende Hav; et Noget: Drøm — Anelse — Kraft, ei ubevidst, skjøndt end uprøvet — Mod — Helteild, som truer med Udbrud, bruser og gjærer i hans Indre, kort: Stormen er paa hans Ungdoms Hav; vi ane det, men: vi see det ikke — og just det vilde hiin Musa vise os. Med vældig Pegefinger har Skjæbnen udpeget ham hans Bane; ved Maalet staaer Trophæen og — hans Grav; ei hjælper det her at stampe mod Braaden. Han tilbagekalder sig Mindet om svundne Ungdomsdage; i Veemod udluller han sin Smerte — Hvi laaner han ikke det vilde, ustyrlige Havs dybtgrebne Toner under Stormen, for at udbuldre

¹⁾ Jvfr. C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., I (1855), 7.

²⁾ C. H. Lorenzens dramatiske Skizze »Achilles paa Skyros«, trykt i »Gæa«, udg. af P. L. Møller, 1847, S. 111—36.

³⁾ C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., III, 5.

sin Harm og lader saa Diodamia¹⁾ ved sin Kjærligheds Tryllestav trylle hans Hav tilbage i sit rolige Leje og indlulle ham i søde Drømme —? Havde Forfatteren brugt det græske Chor, vilde det maaske med Kraft understøttet Dialogen.

Billedet af en Mand, der frivillig hengav sig for sit Fædrelands Held, vilde til ingen Tid, og mindst i vor, være overflødig; men Achilles er i Skjæbnens Jernhaand og ikke uden Uvillie bringer han sit Offer. »Saa melder en graa Sanger« — vel; men den unge Musa er fri; hun danner sin Helt, som hun finder for godt — dog af Mandens Malm.

Formen i de riimfrie Vers veed Anmelderen ikke at henhøre til nogen bestemt Verseart. Maaskee har Forfatteren her havt en vis græsk Form, eller den oldnordiske, for Øie. Det forekommer Anmelderen, at Dialogens Udstrækning ikke er til Fordeel for det dramatiske Livlige. Hvad smukt her maatte findes, forbigaaer Anmelderen; thi Forfatteren veed nok at finde det, og for den Læser, som mangler Evnen til at finde, vilde Udpegen her være unyttig. Desuden er Anmelderen en afsagt Fjende af ethvert Slags *αυτος εφα*²⁾ i Kunstens Rige. Derimod har han troet ikke at mishage Forfatteren ved at gjøre ham bekjendt med en Andens Synsmaade, der saameget mindre kan være en Regel for Nogen, som den er aldeles individuel.

Sligt og andet mere kunde en Recensent falde paa at sige om Achilles paa Scyros, og det forekommer mig, at De ikke med Billighed kunde kalde en saadan Recensent Deres Fjende.

Deres

C. Bredahl.

b.

Damsgaard d. 12/4 33.

Jeg har lovet at sige Dem min Mening om de enkelte Nr. af »Valfreds Breve til en Ven«³⁾. Denne min Mening vil De, haaber jeg, ansee for aldeles individuel: for en Mening af en Mand, der hverken har Evne eller Villie til at spille en Rolle som Kunstdommer *ex professo*; thi en saadan Karl indbilder sig ikke sjælden,

¹⁾ Diodamia, Datter af Kong Lykomedes, er den jordiske Kvinde, for hvis Skyld Achilles forlader Guderne.

²⁾ *αυτος εφα*, ο: »Han selv« [har sagt det], var den Henviisning til Pythagoras' Udtalelser, hvormed hans Disciple afskar al videre Diskussion.

³⁾ Begyndelsen af Manuskriptet til det af C. H. Lorenzen 1840 under Mærket C. H. L. udgivne Arbejde »Valfred. En Roman«. Det ser ud til, at Lorenzen i høj Grad har fulgt Bredahls kritiske Vink, saaledes at bl. a. Fler-tallet af de af Bredahl citerede Sætninger ikke findes i den trykte Ud-gave af »Valfred«.

at hans Dom er et Orakelsvar, ligesaa uforkasteligt for vort velsignede Publikum, som for Oldtidens et Augurium eller nogetsomhelst ex tripode dictum. Min Mening vil jeg sige Dem reent ud; finder De den ugrundet i Sandhed, veed De hvad herved er at gjøre; finder De den derimod grundet i Sandhed, saa bær Dem ad som jeg, da jeg forleden fik den Paamindelse: »at min Musa v a a s e d e« (ja, saa lød Dommen) »i en Scene i Dram. Scen.s 6te Deel«. Hvad gjorde jeg? — jeg strøg Scenen ud og satte en Anden istedet, hvilken min strenge Dommer fandt »fortræffelig«. En endelig Dom over Valfred kan jeg naturligviis ikke fælde, da jeg kun seer ham i Begyndelsen paa Scenen og ikke kan vide, hvorledes han vil udspille sin Rolle — og dermed til Sagen.

1ste Brev.

Efter den Beskrivelse, Valfred her gjør over sig selv og sin Ven Julius, spurgte jeg mig selv: kunne disse to, der forekomme mig som Antipoder, være Venner i Ordets ædle Betydning? Er her end ikke aldeles Disharmoni, saa mangler her dog en god Deel af den Sympathi, Venskab udkræver, om det end kunde tænkes muligt, at en saa stor Forskjellighed i Anskuelser, Retning (Tankens), Principer, kort: i Væsenet, skulde kunne tilstede Fordræglighed imellem Den, som, misfornøiet med det Virkelige, kun griber efter et Noget, han veed ei selv hvilket, og en »videnskabelig Rigorist, som vrager alle Aandens Yttringer«, naar disse ikke kunne bringes i en systematisk Orden, saa at sige. Valfred kalder sig »et underligt Væsen, som har forladt den gradvise Fremskriden og Opfattelsen af de Enkeltheder, af hvilke vi danne vort babyloniske Kundskabstaarn, og efterhaanden (just gradeviis!) begynder at udspile« etc., og hvorledes kan Fremskriden finde Sted hos et endeligt Væsen, naar den ikke skeer gradeviis? Krabaten er forelsket, tænkte jeg, hvis der i hans Indre ikke samler sig Stof til en poetisk Vulkan, som, før den kommer til Udbrud, skal kunne foraarsage en vis Uro, men hverken Angst, eller Fortvivlen. Forresten findes her Udtrykket: »ordentlig fortørnet« og »bare« brugt som Adverb. ligesom paa flere Steder.

2det Brev.

Valfred er led ved Beskæftigelse. »Jeg gider ikke bestilt (bestille) Noget«, siger han. I denne Ulyst til Beskæftigelse kunde han søgt og fundet Grunden til sin Misfornøielse med Alt, hvad der omgiver ham; men, hvad er saa Grunden til hiin Ulyst? Han er i Strid med sig selv, og hvad er Tvistens Æble? Han vil »t a b e

sig i Aande verdenens uendelige Fylde« — »: realisere en uendelig Idee, skjøndt han er et endeligt Væsen. Her maa Evnen staae uendelig langt tilbage for Villien. For at kunne ville dette maa den Villende være syg paa Sjelen, og, vil han ikke erkjende sin Afmagt, maa Sygdommen tiltage, og, det saameget vissere, som den Villende endnu ikke er kommen til den Erkjendelse: at Livets Kilde (i den Forstand, Udtrykket her maa tages i) kun kan sprudle i hans egen Barm. Der er Vunden; men hvad der har bibragt ham den, veed jeg ikke. Jeg tænkte, Luise skulde have bragt Lægedom; men, da det slog feil, frygtede jeg for, at han skulde vorde en anden Werther, fra hvilken Himlen bevare os! man maa nu prise den Første saameget man lyster.

3die B.

Jeg gad nok læst Svaret, maa jeg sige. Valfred var ikke tilfreds med Svaret, seer jeg nok, og det kunde være vanskeligt nok, ikke at støde Valfred for Hovedet; thi det maa have været piinligt nok og Manskjetterne lange. »Jeg føler tydeligt«, siger Valfred, »at jeg maa tilintetgjøre alt Overflødig og Fremmedt i min Natur« — ; men, hvorledes kan han det? thi, saavidt jeg kan forstaae, er just Aarsagen til hans Qvide den: at han ikke veed, hvori hiint Overflødige og Fremmede bestaaer. Han maa altsaa enten tiltroe sig en Selvkundskab, han ikke besidder (og den Skavank har vi Dødelige fast Alle) eller ikke ville bruge et Lægemiddel, han har ved Haanden og som kunde hjælpe ham til, at komme »paa det Rene« med sig selv. »Du kan ikke troe« (siger han) »hvor fortvivlet« etc. — — — — »da er jeg høitidelig stemt« — — — men hvor i Alverden kan en Fortvivlet være høitidelig stemt? — og mon Den, der er høitidelig stemt, ikke godt kan taale, baade at see og tale med Mennesker, som ere af hans Kjød og Blod, naar de hverken ere kolde Spottere eller ryggesløse Krabater? Jeg troer ikke, at enten en Ork. eller en oprørt Natur, just kan have noget Tiltrækkende for den høitidelig Stemte; men vel harmonerer Naturens Oprør med den Fortvivedes Sindsstemning, og, har han sine Sanders Brug, lytter han vel heller til Stormens Hysten end til Nattergalens Slag og Zephirers venlige Hvisken.

4de (27de Febr. Foreg. 22de Marts?).

»Valfred og Louise« — nu, det kunde jo klingret gandske godt, og jeg troede, at der skulde vorde et Par af disse To, og Luise (seer jeg af det Følgende) maa have troet det samme; men V. tager vor Tro ved Næsen. Frøken Ebba da — eller vil han ikke gifte sig? Han kommer ikke tilrette, saalænge de platoniske Ideer rumstere

i hans Hjerne. At være Slave af Convenients og Mode er vistnok smaaligt, hvad enten saa Talen er om Skroget, eller Aanden, om Tvang under en Skræders Scepter, eller under en Døgnæsthetiks og Døgnpoesies; men, at tilsidesætte »al Høflighed og Anstand« er noget gandske Andet, end: at sætte sig ud over Modens og Døgnet's Smaaligheder; thi hvorfor skal man gjøre sig fortjent til Dadel? »Hvo, som har et ordentligt (fornuftigt) Maal for Øie«, etc. (siger Valfred); men har han da nu faaet et »Centrum at holde sig til«? Nei; thi saa kunde Pillen ikke begynde at vakle fra alle Sider — og hvi kan han ikke gjengjelde Kjerlighed med Kjerlighed?

5te B. (4de Marts, forhen 22de).

»Intet begrænder Kraftens (Naturkraftens) Virksomhed — hvad er dette Andet?« Hvorledes forstaaes dette? Hvorledes kan en død Kraft være Betingelse for Liv? Er alt Liv og al Kraft betinget i Gud; hvi skulde da Kraftens Fylde ikke være Kraft? Maa den ikke netop være **A l k r a f t**, og ophæver ikke Begrebet om »Død« Begrebet om »Kraft«? Virksomhed er jo netop et nødvendigt Requisit hos Det, som skal kaldes »Kraft«. Vil Valfred her pege hen til de Modsigelser, Atheisten (thi om Rationalisten kan Talen her dog vel ikke være?) indvikler sig i; da kan Atheisten vel møde disse Indvendinger og slippe heelskindet fra Kampen. »Jeg troer paa Alt — — — for svag til at løfte Sløret«. — Det er jo en Selvfølge af: **a t t r o e p a a A l t**, ikke at kunne **g j ø r e r e d e f o r s i n T r o**. Er dette ikke V's Hensigt, at ville udgrunde Guddommens Natur; saa maa »Guderne« alt have aabenbaret ham det Fornødne, ifald han har »et Alter i sit Bryst, hvor Offerflammen brænder og Virak dufter«; — »men: jeg kjender Mennesker — frygteligere, end Vanvid«. I og for sig selv er Tilintetgjørelse efter Døden jo intet Onde; thi den kan jo ikke føles; desuden kan Mennesket ingen Forestilling gjøre sig om et Intet; hvad det er: at være, veed Mennesket; men ikke hvad det er: ikke at være; thi selv Død er jo. Men, kunde man end gjøre sig noget tydeligt Begreb om Tilintetgjørelse; saa kunde jo Tanken ikke være frygtelig for Den, der kun i jordiske og sanselige Glæder fandt sit højeste Gode — med mindre han ikke skulde have lagt Mærke til: at Legemet, hans Lyksaligheds Grundvold, blev til Støv og Aske, og: forstaaes her ved »Opløsning af den oprindelige Organisme« Tankens Død; saa kunde »Selvbevidsthed om hans Ulykke« ikke blive tilbage.

6te B.

Den ugifte Valfred, som er saa lykkelig ikke at kjende noget til den frygtelige Kamp mod Næringsсорger, kjender ei heller

noget til det tunge Offer, Den maa b.inge, som, for at faa Livsopholdet til sig og sine, maa daglig foretage sig Sysler, der stride mod en, ikke uædel, Følelse i hans Indre og forvandle et, ingenlunde overspændt, Haab til luftige Drømme. »Noget Alvorligt kan jeg ikke bestille«, siger V.; hvorfor ikke, naar »Fred er over ham« iaften, og er da dette Brev kun fuldt af Spøg og Løier? — Valfreds Sindsstemning bringer ham jo til, at gjøre ubillige Fordringer til Livet og sine Medmennesker. Som Videnskabsmand (systematisk, forstaaer sig) maa Professoren være en Torn i hans Øie; men, hvorledes kan saa Venskabet bestaae imellem ham og Julius? Af Valfreds Udladelser kan ingen retfærdig Dom (til V's Fordeel) fældes over Beskaffenheden af Professorens Fordringer, og det saameget mindre, som V. selv erkjender P's Adfærd for et »Tegn paa Ven-skab og Deeltagelse«. Det var ikke at vente, at kolde Fornuftgrunde enten skulde kunne nedstemme V's overspændte Fordringer, eller afkjøle hans lidenskabelige Hede; forsaavidt er dette i sin Orden, og V. anseer P's Taushed som et Beviis paa P's Nederlag; men hverken Julius, eller jeg, kunne her sympathisere; thi hvad skulde man vel her svaret, naar man ikke vilde forbitte, istedetfor at overbevise? P's Nærværelse maatte jo være V. til Besvær og han maatte (efter det Bekjendtskab, jeg nu har til ham) ønske, at blive P. qvit, jo før, jo heller; men han kaster Handsken til P., som tager den op, hvilken Stridslyst ikke godt kan forenes med den Sagtmodighed, der nys bragte ham til Taushed. Videnskabers practiske Nytte er jo ønskelig selv der, hvor den ikke er reen aandelig. Den, som qvakler med Videnskab eller Kunst alene for sin Bugs Skyld, fortjener vistnok ikke Navn af Videnskabens eller Kunstens Dyrker; han er en Qvaksalver, en Høker, enten han saa fører Titel af Doctor eller Professor; men det, at P. satte »stor Priis paa en romersk Classiker« giver os jo et godt Vink om hans Videnskabelighed, og, ved at kaste Bogen i Ilden, kunde V. vel saare P's Følelse, men ingenlunde bevise sin egen bedre Smag, fortrinligere æsthetiske Anskuelse eller ædlere videnskabelige Formaal. P's godmodige, ja ædle, Adfærd ved Afskeden burde overblusset Valfreds Ansigt med Skamfuldhedens Purpur, og dette kan vel ogsaa komme til at pryde hans Ansigt, inden han forlader Scenen. Han er virkelig syg, men, vorder han »s u n d o g k r a f t f u l d«, vil han ikke »famble efter Livets Krone«.

c.

Damsgaard d. 24de Marts 1834.

De tilsendte 11 Rbdl. skal jeg stoppe i de bevidste Huller. Paa hiin Ulykkelige Vegne Tak for de To.

Fanden i Vold med Skepticismer, Materialismer, Soniter¹⁾ og Dikkedarer, som have et, vel to tusind Aar gammelt, Skjæg, forplukset til Marelommer. Jeg har Hovedpine, der er noget Rælt. Rikke²⁾ er meget syg, min Qvinde bedrøvet, og jeg foer op paa Loftet Kl. 1 afvigte Nat, for at holde paa Huset.

Deres

C. Bredahl.

d.

Damsgaard Septbr. 1836.

Min gode Ven!

Tak for Laan af medfølgende Poster, der, seer jeg, ere hinandens dødelige Fjender³⁾. Den Flyvendes vandle Kryben kommer, tykkes mig, det Lumpne stundom lidt vel nær, og skader derved sin egen loyale og servile Sag. Med Hensyn til Glutten, der endnu ligger i Svøbet, larmmer maaskee Kjøbenhavnsposten stundom formeget, og det var, maaskee, ikke til Unytte, om den nu og da satte en Tol i sit Horn, dog ingen af Interimstollene. Hertillands ere Udsigterne nok ellers kun maadelige, i det mindste kan de Loyale ikke med Grund synge Tedeum over Danmarks uhyre Gjæld, om det end ikke, som en Engellænder paastod, har »solgt sig selv«.

Jeg har faaet en venskabelig Paamindelse om, at betale 8 rdl. 15 ß til Hr. Kasserer Enkebølle⁴⁾ i Sorøe, Skatter for Julii Qvartal, som dog ikke endnu er forfaldet. Jeg har nu Fanden ikke saamange Penge, og beder Dem derfor, at kaste Enkebølle bemældte 8 rdl.

¹⁾ Soniter o: Sunniter, de, der slutter sig til de af den ortodokse Muhammedanisme godkendte Overleveringer om Skikke og Regler, som Muhammed skal have indført. (Kirke-Leksikon for Norden IV, 398).

²⁾ Formentlig Bredahls 11-aarige Datter Vitha Frederiche Bredahl. (Folketællingsliste for Pedersborg Sogn 1834). Om denne Datters Sygdom se O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 218 ff.

³⁾ Bredahl synes især at sigte til den heftige Polemik, som med Udgangspunkt i Forhandlingerne om Trykkefrihed udspandt sig i første Halvdel af Aaret 1836 mellem Orla Lehmann i »Kjøbenhavnsposten« (se især Nr. 15 ff., 43 og 96 for 1836) og Søren Kierkegaard i »Kjøbenhavns flyvende Post« (Interimsblad Nr. 76, 82, 83 og 87) om Bedømmelsen af Perioden 1799—1825 i Danmarks Historie. Medens Lehmann karakteriserede dette Tidsrum som en Slaphedens og Nedgangens Tid, hvor man blot sporede en æstetiserende, ikke en politisk Interesse, ansaa Kierkegaard det tværtimod for en aandelig Storhedstid. — Af andre Divergenspunkter mellem de to Blade kan fremhæves Polemikken om Kendskabet til Statens Finanser (se f. Eks. »Kjøbenhavnsposten« 1836 Nr. 96 og »Flyvende Post« 1836 Nr. 99). Kjøbenhavnspostens larmende Glæde over »Glutten, der endnu ligger i Svøbet,« o: Stænderinstitutionen betragtet som Grundlag for en fri Forfatning kommer til Orde i Nr. 170 ff. for 1836.

⁴⁾ Sorø Akademis Kasserer Jens Peter Enkebølle († 1841).

15 [B] i Næsen, inden d. 20de d. M. Lad mig med et Par Ord vide, hvad De siger om den Sag, paa det at jeg, hvis De ikke vil have med hans Næse at skaffe kan gjøre anden Udvei til at faae bemældte Skat betalt.

I Søndags Eftermiddag foer Djævelen, under Navn af »Gigt« ind i mit høire Laar og indtog der sin gamle Plads, saa at jeg nu atter maa krybe om ved en Kjep, og maatte jeg igaar blive i Sengen det meste af Dagen. Havde jeg endda noget at læse! Havde jeg bare Strausz¹⁾. — Ah! Herregud: send mig noget, min forsultne Aand kan gnadske paa. Send mig, f. Ex., en Slump Hefter af Maa-nedsskrift for Litteratur, at jeg kan faae en Smule Æsthetik, og see hvorledes det staaer sig med Kritiken, og om den staaer bedre paa sine Been, end jeg paa mine. Hvor blev de tuskulanske Brev[e]²⁾ af, med Forlov?

Der sidder Uro i mit Hoved, Uveir i mine Been, og de Sleder, hvor mine Læge fordem sad, ere Barometre, der spaae om Orkaner. Jeg har tre dramatiske Jern i Ilden, eller rettere: i Asken; thi Blæse-bælgen vil ikke puste og Musen har forladt Værkstedet.

Deres

C. Bredahl.

e.

Damsgaard i Novb. 1836.

Gode Ven!

Den korte Tidsfrist, De har tilstaaet mig til Gjennemlæsning af de tuskulanske Breve, gjør mig Hastværk nødvendig, og denne Hastværksbelingelse maa De lade komme mig tilgode, idet jeg, efter Deres Ønske, skal sige min Mening om bemældte Breve. Uden denne Betingelse vilde mit Foretagende være et Vovestykke, om just ikke saa stort som Deres ved Vesuvs Ildsvælg; saa dog stort nok til at sætte mig i Classe med de Godtfolk, De (pag. 86)³⁾ børster løs paa, og som vist vilde hævne sig, dersom disse Breve bleve trykte.

Deres egen Dom, at »det Hele er noget Jux«, vilde De, tænker jeg, nok selv underkjende, om end jeg, som ikke kan under-skrive den, ikke gjorde nogen Indvending imod den. Jeg vil ikke befatte mig med, at udpege Alt, hvad jeg synes godt om i disse Breve,

¹⁾ Formentlig den tyske Teolog David Friedrich Strauss (1808—74), hvis berømte Værk »Das Leben Jesu« netop udkom 1835—6.

²⁾ Første Afsnit af Lorenzens ovenfor nævnte »Breve fra Italien«, 1837.

³⁾ C. H. Lorenzen, Breve fra Italien, trykt Udgave S. 91, hvor Forf. strengt revser de overfladiske »saakaldte Kunststelskere, Kunstdommere og Kunstkjendere«.

hvilket vilde blive et vidtløftigt Arbejde. Her findes, tykkes mig, mangen træffende Bemærkning om Et og Andet, saasom: om Catholicismen (pag. 28); om Kunst (pag. 42); om Improviserekunsten (pag. 51), skjønt jeg ikke begriber, hvorledes Abbaten kunde ende saa ynkeligt, efter en Begyndelse, der var »intet uværdigt Sidestykke til Monologerne i Shakspear's Cæsar« —; om Musik (pag. 68) og andet Mere¹⁾. Noget afrundet Heelt skulle disse Breve jo ikke være, om end en forelsket Læser eller Læserinde ikke ville lade sig nøie med de Fragmenter af Deres Madonna Flavia, som ikke engang kan træste sig ved, at Munken fik Penge til Snustobak paa det Vilkaar: at han skulde mindes Dem og hende hvergang han nyste²⁾.

Om Indholdet i disse Breve vil behage den Person, de nærmest ere bestemte til; det er et Hovedspørgsmaal, jeg ikke kan besvare, saasom jeg kjender Intet til bemældte Persons æsthetiske Smag. En Læser, der er lidt bigot (og af det Slags findes nok en Slump i vort nittende Aarhundrede) kunde foarges over en og anden Yttring i Troescapitlet, f. Ex. over denne: at det er nemt nok, at henskyde sig, som Synder, under en Andens Forsoning³⁾.

Jeg vil anføre nogle Steder, hvor En af Compagniet, som skamfettes pag. 86, kunde finde Knager til sin kritiske Kabuse, f. E. pag. 3: — »Esler ei glemte — Kom Een fra Danmark«. Her vilde Critikeren supplere: »een dansk Esel«, ligesom han i de følgende Linier vilde finde en captatio benevolentiae til Dem selv og lade bemældte Captatio stinke i Beskedenhedens Næse. Pag. 7. »Jeg synes, dette Clima — grundigt fra Haanden«. Her vilde han finde Deres egen Dom over disse Breve. Efter Deres Yttringer pag. 19, 20, vilde han gjøre Dem til den Sentimentaleste og mæle et Par Ord om Flores og Blancheflor. Maaskee vilde han, med større Ret, kunne paastaae, at De dennesinde ikke kunde længes efter »den stille Grav med dens Skygge og Fred«, men, maaskee nok længes efter en Tilværelse, De forestillede Dem end mere lys og herlig. Udtrykket »hvad Dag« vilde komme Dem dyrt til at staae, ligesom Ordene »opsnuse« — »raget uklart« og maaskee nogle flere. »Slige Timer — forgyldte Sale« (pag. 22) vilde han finde skurrende i en høi Patrons forgyldte Sale. B's Forhold (pag. 23) vilde han finde umotiveret efter Deres Characteristik over B. og holde en lang Sparlagensprædiken saavel over Udtrykket »Din Støver«, som over den Forvandling, der maatte foregaae med Ungersvenden fra pag. 3, før han saa flittig kunde indfinde sig i de hurlumheifulde

1) De paagældende Steder findes i den trykte Udgave S. 32. 46. 55—6. 72.

2) Ib. S. 77.

3) Den paaankede Ytring synes slettet paa det Sted S. 20—1, hvor Lorenzen udvikler sin religiøse Grundanskuelse.

Osterier. »Alles Liv — endnu ere tilbage« (pag. 60)¹⁾; her vilde han finde en Blasphemi imod Historien, hvis sandfærdige Fortælling om virkelige Tildragelser kun en Kjætter, som forkaster den orthodoxe Tro paa Historiens Ufeilbarhed, kan sætte i Classe med Romaner, Fabler, Eventyr og andre Løgnens og Poesiens Opspind. For Resten finder jeg Deres Bemærkning her meget god; men jeg er ogsaa en Kjætter, maa jeg sige. Troe ikke, at de her anførte Steder ere de eneste, der staae til Compagniets Disposition! Jo, Pyt! Nei, de ere kun faa blandt de mange.

Punctum delicti horribile er tilbage — Punctum, instar omnium! Delictorum terribile centrum, ut ita dicam, quod efficit, ut surgant capilli non secus ac Børsterne paa det vrede Pindsviin, og faaer mig til at tale Latin og Dansk imellem hinanden, enten: fordi jeg er betaget af Rædsel, eller: fordi jeg ikke veed, hvad Børster og Pindsviin hedde paa Latin. Men, hvorom nu Alting er, maa jeg, som Protestant og Kjætter (vel at mærkel), protestere imod Punct, Prik og Centrum, saaledes lydende for Eders catholske Andagt: »Der er noget Beroligende — Higen efter Forandring«.²⁾ Hvorledes gaaer det til, med Forlov! at en Kjætter og stor Hedning lige med Eet kan blive saa erkecatholsk. Stod denne Yttring ikke i aabenbar Modsigelse med andre Yttringer i disse Breve, vilde jeg troe, at enten Munkene havde slaet en, hidtil uvirksom, Troesklo i »Kjætteren og Hedningen Signor Carlo« eller: at Madonna Flavia havde En af sine Himmelfingre med i Spillet. Er den Tanke beroligende: at Noget, som bestaaer kun ved Vold, Rænker og Folkenes dybe Vankundighed, har staaet urokket i Aarhundreder? Nei, denne Tanke er oprørende, og det er enhver Retsindigs Pligt, at bidrage sit til, at det saaledes Bestaaende kan falde, jo før, jo heller, og han bør hige efter og ansee enhver, nok saa ringe, Forandring til noget Bedre for en stor Vinding; jeg siger: til det Bedre, fordi Forandringen her ikke kunde skee til det Værre; thi hvad er vel værre end Det, som bestaaer kun ved Vold, Underfundighed og Rænker af dem, som, til Skændsel for Menneskenaturen, holde Millioner i Vankundigheds Mørke, og gudsbespottende, synge Tedeum, hvergang det lykkes dem at qvæle Fornuftens hellige

¹⁾ De omtalte Steder findes, som det synes i væsentlig uforandret Skikkelse, i den trykte Udgave S. 5. 10. 23. 24. 25. 26. 27 (jvfr. S. 5 og 35) 65. Sidstnævnte Sted lyder Lorenzens Ord: »Alles Liv er ikke tilstrækkeligt for at kunne afsløre hele den Væv af Løgn, som en stor Deel af Historien er indhyllet i;...«.

²⁾ Ib. S. 81 siger Lorenzen: »Der er noget beroligende i denne Tanke om Katholicismens Ubevægelighed, at der dog gives Noget, som er ophøiet over det travle, bestandig skiftende Hverdagsliv, som kan modstaae Menneskets Higen efter Forandring«.

Stemme? Imod saadant og lignende bestaaende, Uvæsen maae vi Kjættere stride, indtil det, ravende, synker i Gruset, hvad enten det saa kalder sig »luthersk« eller »catholsk«. Tidsaanden, som staaer i Modsigelse med det Aandelige, vil, veed jeg nok, sætte Krandsen paa sit orthodoxe Hoved, og det er neppe Orthodoxyens Daad, at Baalene ikke blusse og Blodstrømmene ikke rinde i vort »christelige« nittende Aarhundrede; den maa endnu lade sig nøie med, at fordømme de uorthodoxe Sjele paa Prent; men den venter bedre Tider, da den atter kan komme til at bruge sine Næver, efter den gode, gammeldags Dragontro. Maaskee vil den ikke komme til at vente forgjæves, hvis Moden (thi den er en Slave af Moden) ikke forinden forandrer Snittet paa dens egne Buxer og Skjorter. Een Tro stod og staaer urokket; men den er hverken catholsk, eller absolut luthersk. Heraf seer De, min gode Ven! at jeg slaer en tyk Streg over hiin Yttring (pag. 77); men heraf følger ingenlunde, at en Herre i en gylden Høisal tager Exempel af en Kjætter i en Bondehytte.

Saa meget dennesinde. Tag tiltakke med dette, som vistnok kunde været bedre udtrykt, men ikke bedre meent.

Deres

C. Bredahl.

f.

Damsgaard d. 6te Sepb. 1838.

Gode Ven!

Sex Rbdl., Tandpine, Musafostre, Tand for Tunge — Alt, som De ønsker. Kolik, Rygvee, Forknyttelse — Alt, hvad jeg ikke ønsker os paa nogen af Siderne. Stort Hastværk og meget travlt med Ingenting.

Deres

C. Bredahl.

g.

Damsgaard d. $\frac{3}{4}$ 48¹).

Trykkefrihed, Skrivefrihed, Talefrihed, Snakkefrihed og ansvarlige Ministre — Hurra, kjære Landsmand! Hurra i vilden Sky! Stemmer nu op, alle Dannevangs Sangfugle — hver med sit Næb — til Frihedens Pris! thi nu vil — selv den forhen mest illiberale —

1) Et Brev af lignende Indhold og delvis samme Ordlyd, dateret samme Dag og rettet til E. Collin, er i Udtog trykt hos O. Borchsenius, To Digtere, 1886, S. 80—3.

dreie sit Næb, som Vinden blæser. Nu vil Hert's Branddirecteur¹⁾ lave liberale Fidibusser af sine fordums meget loyale og conservative Brandanstalter, gjøre Hanebeen for Kjøbenhavnsposten, men vende sine fordums Allierede, Berlingereren og Aftenbladet, sin skrattende Bag. Men disse ville nu faae travlt med at faae practiseret velugtende i deres Standertønder²⁾ istedetfor det Skarn, de har kastet paa Hvidt, Lehmann og Monrad, som nu ere sprungne videre, end over et Halmstraa. Aftenbladet, Berlingerens Horeunge, skal, med en Strikke om Halsen, gjøre offentlig Afbigt, fordi det har formastet sig til, at forhaane Professor Clausen, den danske Kirkes og Stændersals største Pryd³⁾.

Constitution — Halelujah, høit op over Melkevejen! — men under en folkelig og selvstændig Konge, vel at mærke! thi jeg, for min individuelle Nullitet, staaer endnu, ligesaa stivnakket som nogensinde, fast paa det Dogma i min politiske Stokfisk: at et absolut Demokrati er en absolut Uting; at intet Folk er et intelligent og moralsk Heelt, men en Masse af dødelige Væsener, hvis største Deel er begavet med langt mere Kjød, end Aand, om den hele Masse end bliver enig om, at ansee sig selv for en Samling af lutter tydske Gudei.

Bærer Hertugen af Augustenborg Paryk, har han, ventelig, ladet den indrette til et Stillads, ei alene for det seynsollende Nordalbingiens, men ogsaa for Danmarks, Krone; men, skal det »meerumschlungne Schleswig-Holstein« ved sin egen Kraft krone den durchlautige Paryk, kommer den til, at lade sig noie med en Nat-hue; thi Alt, hvad høiselig Keiser Rødskjæg og den kullede Greve kunne pryde Parykken med, vil nok beløbe sig til en Pandeskal af et Dødningehoved.

Med sit ufordøiede og ufordøielige Hakkemad tracterer Rygtet os taabelige Bønder, som i vor Eenfoldighed tage Alt for gode Varer, men svælge med særdeles Velbehag Alt, hvad der udelukkende er i vor Interesse, f. E., at »Kongen vil mage det saaledes, at de, som

¹⁾ Det er mig ikke klart, hvad Bredahl her sigter til. Brandanstalter maa formentlig tages i den ældre Betydning: Institutioner eller Midler til Brandslukning.

²⁾ Læsningen af Ordet »Standertønder« er i Følge Nic. Bøgh tvivlsom. Muligvis skal der læses »Stændertønder«: de Artikler, der har behandlet Stændersamlingerne og kritiseret L. N. Hvidt (1777—1856), Orla Lehmann (1810—70) og D. G. Monrad (1811—87), der alle var fremtrædende Medlemmer af disse Forsamlinger.

³⁾ I det konservative »Nyt Aftenblad«, redigeret af H. Trojel, findes i de første Maaneder af Aaret 1848 en Række Angreb paa H. N. Clausen i Anledning af det af denne og Prof. J. F. Schouw udgivne Skrift »Ved Tronskiftet 1848« (jvfr. saaledes Nr. for 24. Jan., 26. Jan., 7. Febr., 17. Febr., 25. Febr. ff.).

nu maa gaae med Træskoe, herefter skulle komme til at gaae med Røiserstøvler¹⁾» — item: »at han, naar han faaer tugtet Tydsken, først vil bryde sit eget Slot ned, dernæst nedrive alle Herregaarde og udstykke Jorderne til Bønder«, o. s. v. Ja, herude ere mange Sancho Panzaer, saasandt skee Den Lov og Priis, der vilde skille vor Almue ved dens Vankundighed, som, efter et Forløb af atten christelige Aarhundreder, ere baade dybere og mere almindelig, end »Almuevennen«²⁾ vil vide af at sige.

Nu i Glemselsdybet, min constitutionelle Ven og Landsmand! med Alt, hvad der med høi Røst anklager mig for en brødefuld Taushed, som min Taknemmelighed for Deres venlige Omsorg for mine Manuscripter — mine forvildede Faar! — burde brudt for længe siden — Ak! i dette Mellemrum har jeg ikke sunget Halelujah i Paradis, men Miserere paa Veien til Charons Færge.

Da jeg skrev til Grüne³⁾, Mahmuds Indrykkelse i Kjøbenhavns-posten angaaende, skrev jeg ogsaa til Møller⁴⁾; men han besvarte ikke mit Brev, ei heller har jeg faaet et eneste af de 10 Exemplarer, han vil have sendt mig. Til Dato har jeg ikke seet noget trykt Exemplar af Mahmud, endsige de foregivne 10 — ei at tale om de 100, jeg, efter foregIVEN Accord, skulde have i Spillemandspenge af Grüne. Kort: Pjecen har ikke indbragt mig Andet, end Ærgrelse over en inhuman Behandling, saa at hverken Sultanen, eller jeg, har spundet Silke ved denne Pilgrimsgang. Det forekommer mig, at Boghandleren, der fik Stykket i Vold, hed Philipsen⁵⁾; men, hvor han philipper hen, maa Himlen vide.

Hjertelig Tak for Deres sidste Venskabsstykke og for alle forudms i de svundne Dage! Modtag en venlig Hilsen fra os Alle her i Rønnen, og glem ikke at kaste Anklagepakken illiken i Glemselsdybet!

Deres

C. Bredahl.

1) Røiserstøvler o: lange Fedtlæderstøvler, Træskostøvler.

2) »Almuevennen og Kiøbenhavns Amts Landcommunal-Tidende«, stiftet 1842 som et Organ for den demokratiske Bondebevægelse.

3) Johan Peter Martin Grüne (1805—78) var 1839—59 Redaktør af »Kjøbenhavnsposten«. Bredahls satiriske Drama »Sultan Mahmuds Pilgrimsgang«, Kbhvn. 1847, stod først trykt i »Kjøbenhavnsposten«, 1846, Nr. 298—304 og 1847, Nr. 1—12.

4) Litteraten Peder Ludvig Møller (1814—65). Et Brev, dateret 17. Jan. 1847, fra Bredahl til P. L. Møller omhandlende de her nævnte Arbejder findes trykt i »Nær og Fjern«, 1877, Nr. 242. I »Gæaa«, udg. af P. L. Møller, 1846, S. 51—82 er optaget Fragmenter af Bredahls Tragedie »Sokrates«. I samme Aargang har P. L. Møller i sin elegante og vittige Skildring »Et Besøg i Sorø« meddelt sine Indtryk fra et Sammentræf med Bredahl (S. 183—5).

5) Formentlig Boghandler Philip Gerson Philipsen (1812—77).

III.

11 Breve fra Caspar Frederik Wegener.

a.

[Kjøbenhavn] d. 27. Oct. 1836.

Kjære Lorenzen.

Jeg tænker, at mine gode Venner i Sorøe, skjøndt de naturligviis ere »Røvere«, o. s. v., dog have tænkt lidt paa mig idag, og jeg gjør intet tidligere, efterat første Act af mine Fata- lia¹⁾ er overstaaet, end tænker paa dem. Thi saadan Fæ- hund, Asen og s. v. er jeg, at jeg hver evige Øieblik ønsker mig i Sorøe igjen.

Altsaa idag Kl. 10—4½ har jeg disputeret og disserteret og peroreret efter bedste Evne; men Evnen var ringe. Jeg havde 4 extraord. Opponenten: Birch, Povelsen, Nøsted og Schiern²⁾, alle meget vakkre og særdeles velvillige Folk! (Confr.)* Engelstoff³⁾ opponerede 3½ Time med udmærket Godhed, som han da altid og uforanderlig har viist mig.

Nu har jeg med min Broder⁴⁾ og Sick⁵⁾ spist en god Middags- mad! det bedste ved hele Disputatsen. —

Laften er jeg inviteret til Etatsr. Rosenvinge⁶⁾; men jeg er meget træt og vil vist undskyldte mig, som jeg da pleier.

Ved min Ankomst fandtes her et stort Kongebrev, hvori jeg »tilsiges« at møde i Frue Kirke paa Søndag og paa Universitetet⁷⁾. Hul Hul jeg Skolemester! Fæhund, Torsk, Asen, Bæst! o. s. v.

¹⁾ 27. Okt. 1836 forsvarede Wegener den af ham skrevne Afhandling »De aula Attalica literarum artiumque faulrice commentationis historicae, pars prior« for den filosofiske Doktorgrad. Jvfr. herom Olaf Carlsen, Soranske Studier I, 62—73.

²⁾ Frederik Christian Carl Birch (1812—89), siden Rektor ved Metro- politanskolen. — Søren Ludvig Povelsen (1810—75), siden Rektor ved Roskilde Katedralskole. — Knud Diderik Nøsted (1816—53), siden Missionær i Grønland. — Einar Theodor Immanuel Schiern, stud. phil., privat dimit- teret 1832.

³⁾ Om Prof. L. Engelstoff se S. 122 og om hans Velvilje ved Antagel- sen af Wegeners Disputats O. Carlsen, anf. Skrift I, 69. Sin Taknemmelig- hed mod Engelstoff har Wegener givet et smukt Udtryk i sit Skrift »Bio- graphiske Antegnelse om Laurids Engelstoff«, Kbhvn. 1852.

⁴⁾ Formentlig Johan Jørgen Stiller Wegener (1811—83), siden Sogne- præst i Halsted og Aunede.

⁵⁾ Johannes Peter Christian Sick (1812—84), siden Overlærer i Odense. Sick var Wegeners Respondens.

⁶⁾ Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge (1792—1850), Pro- fessor juris.

⁷⁾ I Anledning af Festen til Minde om 300-Aaret for Reformationens Indførelse i Danmark. (H. P. Selmer, Akademiske Tidender IV, 127).

Jeg længes efter Sorøe, og skal med Guds Hjælp nok møde til bestemt Tid.

Hils »gamle Hansen«,¹⁾ at han maa ligge smukt rolig i sin Seng.

Nu kan De fortælle alle Godtfolk dette her, hvis De kan læse det, navnlig Henrichsen, Wilster og Estrup²⁾.

Deres hengivne

C. Wegener.

* [tilføjet i Marginen]: siger man: men snak ei derom!!! da jeg kun har det von Hören-sagen³⁾.

b.

Sorøe d. 21. August 1840.

Kjære Lorenzen!

Da jeg formoder, at De nu er kommen tilbage fra Deres Reise i Syden, vil jeg dog sende Dem et Par Linier for at De kan see, at Deres fraværende Colleger tænker paa den dem viiste Opmærksomhed.

»Lynaen« ligger paa Læsesalen, hvor vi ikke før have seet den Fugl⁴⁾; men vi fik næsten ganske samtidig Deres Broders Stykke i »Danevirke«,⁵⁾ et Blad, der kunde blive et rigtigt Bindeled mellem Slesvig og Kongeriget, naar det vilde lade sin kjedsommelige Polemik fare.

Ganske vist er Deres Broders Erklæring et mærkeligt Aktstykke. Han selv har, som De veed, siden han opdagede det Erke-Aristocratie, der laae skjult under den augustenburske Liberalitet, tildraget sig høj Opmærksomhed her i Danmark, og dette aabne og skarpsindige Stykke vil forøge den endnu mere. At Holsten er meget længere fra at erholde en fri Forfatning end Danmark og Slesvig, kan ikke være skjult for Nogen, der kan see; ja, jeg kan

¹⁾ Muligvis Carl August Hansen (1807—63), Adjunkt i Sorø 1834, siden Sognepræst i Rerslev og Ruds Vedby.

²⁾ Rudolph Johannes Frederik Henrichsen (1800—1871), Lektor ved Sorø Akademi 1830—43, derpaa Rektor ved Odense Katedralskole. — Christian Frederik Emil Wilster (1797—1840), Lektor ved Sorø Akademi fra 1828. — Hector Frederik Janson Estrup (1794—1846), Direktor for Sorø Akademi 1831—7.

³⁾ Prof. L. Engelstoft udnævntes 28. Okt. 1836 til Konferensraad. (Jvfr. G. L. Wad, *Fra Fyens Fortid I*, 340. 341).

⁴⁾ Tidsskriftet »Lyna, Haderslebener Wochenblatt«, udgivet under Medarbejderskab af P. Hiort Lorenzen. (Jvfr. L. Skau, P. Hjort Lorenzen S. 95 ff. 125).

⁵⁾ P. Hiort Lorenzens Erklæring af 14. Aug. 1840, indrykket i »Lyna« 1840 Nr. 33 og oversat i »Danevirke« 3. Aargang (1840) Nr. 15, om de Grunde, der havde bevæget ham til at indgive sin Dimission som Deputeret ved den slesvigske Stænderforsamling.

ikke begribe, at det skulde kunde skee uden efter en total Revolution i hele Europa. Hvad Danmark angaaer, da vil jeg just ikke sige, at de »vielleicht binnen wenigen Jahren« skulde erholde en fri Forfatning; men at det efter menneskelig Beregning meget lettere faaer den end Holsten, det tør jeg nok sige. Det kan nemlig i mine Tanker ikke skee, førend Danmark ikke mere *directe* trænger til de østlige Magter, d. e. det kan først skee, naar Alle, Venner og Fjender, erkjende den Sandhed, at ikke Kongeloven selv, men Kongelovens *Arvefølge* er 1721 indført i Slesvig, uden at dog Slesvig derved er incorporeret i Danmarks egentlige Kongerige¹). At det baade statsretslig og historisk i fuld Sandhed forholder sig saaledes, trøster jeg mig til af Historie og Statsret at kunne bevise. skjøndt jeg hverken har Medhold af »die Ultra-Dänen«, der sladdre om en Incorporation, eller af die »Ultra-Schleswig-Holsteinischen Prælaten u. Ritterschaft«, der virkelig incorporere Slesvig i Holsten, i det de narre Slesvigerne med Navnet »Schleswigholstein«. Men uagtet det er aabenbart, at Kongelovens *Arvefølge* gjælder med ligesaa megen Grund og af den selvsamme Grund i Slesvig, som hele Kongeloven gjælder i det egentlige Kongerige, saa er det jo dog bekjendt, at det tydsk-aristocratisk-augustenburgske Partie lukker Øinene for denne Sandhed eller vrider og vender sig i Sciffske Procuratorkneb (hvorved de netop vise, hvilken Vigtighed de tillægge Hyldingspatentet af 1721)²) for at bortraisonnere den. Saalænge denne Crisis vedvarer, saalænge der endnu er et stort Partie af de tydske Embedsmænd og den tydske Adel i Slesvig, som ikke ville høre om Patentet af 1721— saalænge *tør* ingen dansk Konge give Danmark en fri Forfatning; thi han vilde i samme Øieblik gjøre sig Preussen og *Rusland* (hvis Stemme i den slesvigske Sag har dobbelt Betydning) til afgjorte uforsonlige Fjender og berøve sit Huus Hertugdømmet Slesvig, og paa den anden Side vilde de uretmæssige Prætendenter meget let gaae over fra aristocratisk Despotisme til absolut Despotisme og derved vinde [de] to selvsamme Staters kraftigste Bistand. Det er mig saaledes aabenbart, at det holstensk-aristokratiske Parti i Slesvig er den væsentligste Hindring for en friere Statsforfatnings Indførelse i Danmark og Slesvig. Det er det samme Partie, som under allehaande Paaskud nægter de dansktalende Slesvigere den

¹) Samme Standpunkt udviklede Wegener udførligere i sit Skrift »Om den evige Forbindelse mellem Slesvig og Danmark i statsretlig Henseende«, Kbhvn. 1848. (Antislesvigholstenske Fragmenter 10. Hefte I.). — Paa lignende Maade udtalte han sig ogsaa i sin stærkt nationalt vækkende Historieundervisning i Sorø (jvfr. Olaf Carlsen, Soranske Studier II, 147 f.).

²) Jvfr. Note 1 S. 114.

naturaligste af alle Rettigheder, som den sidste Sprogforordning¹⁾ indrømmer dem; thi Tydsk er Adels- og Embeds-Aristocratiets Sprog, og den, der ikke kan dette Sprog, skal tie. Dog vil jeg gjerne tilstaae, at ogsaa Mange af Vane og Fordom, der kan være ganske uskyldig, hælder til samme Partie for en Tid; men Enhver, der staaer udenfor og derved lettere upartisk og uhildet kan overskue Forholdene, maa visselig see det Unaturlige i dem.

Der er i Deres Broders mærkelige Stykke dog een Ting, som jeg ikke ret kan forstaae. Det synes mig nemlig, som om han kun tænker sig de to Tilfælde, enten at Slesvig bliver Holsten eller at Slesvig bliver Danmark. Jeg mener, at der gives et tredie, og at dette netop er, baade hvad Slesvig er og evig skulde blive ved at være — nemlig at Slesvig er S l e s v i g. I mit berygtede Program²⁾, hvorefter man endog uden Grund har anviist mig Plads paa den yderste Venstre (for at bruge et moderne Udtryk) har jeg udtrykt min Mening saaledes: »Slesvig skal hverken være Danmark eller Holsten, men det skal være et under alle Forhold yderst vigtigt Mellemed mellem tvende nærbeslægtede og nærforbundne Nationer«. Vilde jeg yderligere commentere disse Ord, da maatte jeg sige: Slesvig er et selvstændigt Hertugdømme, paa den ene Side nærmest forbunden med Danmark, fordi det har samme Arvefølge (ligesom Norge og Sverrig), paa den anden Side nærmest forbunden med Holsten, fordi det efter Statsretten (1460) i a d m i n i s t r a t i v Henseende er knyttet til dette. Jeg veed nok, at Ultra-Danskerne nægte det sidste og Ultra-Holstenerne det første; men det er dog historisk Sandhed, som nok vil gjøre sig gjældende. De Danske skulle ikke nægte, at Slesvig og Holsten statsretlig have en administrativ Forbindelse: »de skulle altid blive tilsammen«; men Holstenerne skulle ikke overføre disse Ord paa Arvefølgen, hvormed de intet have at gjøre, eftersom selv den, der først udtalte dem, selv deelte Hertugdømmerne i flere Dele, hvilken Deling uafbrudt varede ved i over 300 Aar, i hvilket Tidsløb endog en Deel af Slesvig (1658) blev en fuldkommen souverain Stat — medens de dog holdt Ordene: »de skulle altid blive tilsammen« i stræng Hævd: med et Ord kan jeg sige, at Arvefølgens Forskjellighed ikke nogensinde kan forhindre den A r t a f E e n h e d, som er lovet og som bestod uagtet utallige Delinger i over 300 Aar, og at den samme Arvefølge paa den anden Side aldeles ikke ophæver et Lands Selvstændighed, hvorpaa vi have Exempler nok (f. E. Norge og Sverrig). Og derfor

¹⁾ Sprogskriptet af 14. Maj 1840. (C. F. Allen, Det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig II, 234 ff.).

²⁾ C. F. Wegener, Indbydelse til Sørgefesten for Høisalig Kong Frederik den Sjette paa Sorøe Academie den 28 Januar 1840. Kbhvn. Citatet, Wegener anfører, — omend i meget fri Form —, findes S. 31.

mener jeg da, at Slesvigs Selvstændighed i intet Tilfælde bør tænkes opgivet, mindst af en Mand, som Deres Broder*). De maa gjerne sige ham dette. Det skulde være mig kjært om mine Ord maatte foranledige ham til at overtænke denne Sag paany. Jeg tør sige, at jeg er kommen til mit Resultat ved en Stræben efter Sandhed og R e t; vilde jeg alene spørge om, hvad j e g helst ønskede, vilde Resultatet være bleven anderledes. Men — jeg kan jo tage feill vore »Liberalister« — som Sibbern siger — ere ikke af min Mening; og de holstenske Liberalister (d. e. Erke-Aristocrater) ikke heller.

Der har De nu en politisk Discurs. Jeg tænkte ikke paa at indlade mig deri, da jeg begyndte; men jeg veed ikke, hvordan det er: — m e d D e m skal jeg altid politisere. De har vel ellers faaet nok deraf i denne Tid.

Her er forresten Alting ved det Gamle — og saa veed De jo, hvordan det er à la Vittenthal¹⁾, Madvig, Bloch, Damberg, Henrichsen, o. s. v.

Deres hengivne
C. Wegener.

*) Et væsentligt Mærke paa denne Selvstændighed er den dobbelte Nationalitets (tydsk og dansk) S sammensmeltning og Vedligeholdelse i dens Dobbeltthed. Man maa hverken udrydde det Danske eller det Tydske i Hertugdømmet; thi derved berøver man det dets e g e n t l i g e C h a r a c t e e r, dets Selvstændighed. Tvertimod skulle begge Sider beskyttes og bevares under fuldkommen lige Vilkaar!

c.

d. 23 Januar 1841²⁾.

Kjære Lorenzen!

Herved sender jeg da Piecen³⁾, det sidste Exemplar, jeg eier — om det maaskee kunde interessere Deres kjække Broder. Mig vilde det være kjært, om han deraf vil see, at gode Fædrenelandsvenner tænke paa ham. Han er en Mand med Mands-Mod: thi ægte Mod er det, at turde vedkjende sig, at man forandrer sin Mening, naar man har funden gyldige Grunde dertil.

¹⁾ Læsningen af Ordet Vittenthal er efter Nic. Bøgh tvivlsom. Det maa formodes, at der snarere har staaet Uttenthal o: Otto Uttenthal († 1854), Førstelærer og Kordegn i Sorø. Damberg er formentlig identisk med Peter Ludvig Damborg († 1864), Lærer i Sorø, Henrichsen med den S. 109 nævnte Lektor af dette Navn, medens der ved Bloch muligvis tænkes paa Rektoren i Roskilde Søren Nicolaus Johan Bloch (1772—1862).

²⁾ Et lille Brudstykke af dette Brev har tidligere været trykt hos L. Skau, Peter Hjort Lorenzen, 1865, S. 80—1.

³⁾ Det i Note 2 S. 111 nævnte Indbydelsesskrift fra 1840.

Iøvrigt veed De forud, at jeg ikke er ganske enig hverken med den tappe Peter Hjort Lorenzen (hvis jeg ellers forstod hans Inse-
rat i »Lynaen« rigtigt)¹⁾ eller med vore heftige Liberale i Betragt-
ningen I. af de slesvigske Forhold og II. af det saakaldte Consti-
tutionsspørgsmaal.

I. Hvad nemlig det slesvigske Anliggende angaaer, da stiller
Deres Broder og de Liberale sig nu paa det d a n s k e Standpunct,
jeg derimod paa det r e e n t s l e s v i g s k e. Man skal aldeles
ikke gjøre Slesvig til Danmark, fordi man ikke vil gjøre det til
Holsten: man skal lade det blive hvad det er — Slesvig, et Land med
særegne Eiendommeligheder! Jeg har bestemt udtrykt mig i Piecen
S. 30—31. Slesvig er rigtignok ikke en Deel af Holsten med det
adelige og for mig latterlige Navn »Schleswig-Holstein«; thi 1) Na-
tionaliteten, Folket, er ganske anderledes, 2) hvorfor ogsaa Christian
I. udtrykkelig i Hoveddocumentet bestemte det sin egen s æ r l i g e
Landdag; 3) det har siden 1721 sin forskjellige Arvefølge og 4)
hører, t i l s i n L y k k e, ikke til det tydske Forbund. Men Slesvig
er paa den anden Side heller ikke Kongeriget Danmark; thi 1) Na-
tionaliteten er forskjellig, 2) hvorfor ogsaa Frederik IV. ikke incor-
porerede den erobrede Deel, hvortil han var berettiget, men blot
lod sig hylde efter Kongelovens Arvefølge, og skilte til en tydelig
Forklaring det slesvigske Vaaben fra det holstenske: han udslet-
tede i ingen Maade Slesvigs Selvstændighed, men beholdt baade
Navn og Vaaben. Denne Synsmaade have vore Konger, Slesvigs
Hertuger (og Konger, om man vil) fulgt l i g e t i l n u, og naar
Christian VIII. ligesaa meget misbilliger de danske Liberales In-
corporations-Drømme, som de holstenske Aristocraters Ditto,
saa handler han efter min Mening af sund Politik, af Agtelse for
Nationalitet og Statsret.

Det som jeg vil bevare for Slesvig, d e t e g e n t l i g S l e s-
v i g s k e, bestaaer netop deri, at det hverken er reent tydsk eller
reent dansk. Med Holsten staaer det forsaavidt i nærmere Forbin-
delse, som det i Aarhundreder med dette har udgjort en Slags grund-
lovmedholdelig Eenhed i a d m i n i s t r a t i v H e n s e e n d e,
hvilken Eenhed hverken ansaaes rokket ved Landets Deling 1658
mellem to s o u v e r a i n e Herrer, eller behøver at rokkes, om
Slesvig og Holsteen fik hver sin Landsherre engang i Tiden; thi
s a a l e d e s har Historien fortolket Christian I's Uadskilleligheds-
Løfte, og ikke anderledes; eller har man glemt, at det var først
1773 at begge Lande fik e e n Landsherre? — Med Danmark staaer
det derimod forsaavidt nærmere i Forbindelse, som det siden 1721
har fælleds Successionslov med dette, en Sandhed, som ikke lader

1) Jvfr. den i Note 5 S. 109 nævnte Erklæring fra P. Hiort Lorenzen.

sig nægte, naar man ikke letsindig vil drive Spøg med alle statsretlige Forhold og kaste Borgersamfundet i et Chaos af Revolutioner, en Sandhed, som selv den schleswig-holsteinische Diplomat-Aristocrat Falck indirecte har tilstaaet, ved sine afmægtige Forsøg paa at vække Opmærksomhed for den naragtige Schiffske Forklaring af Slesvigernes Hyldingsed 1721¹⁾.

Af denne characteristiske Dobbeltthed har Slesvig havt og vil fremdeles have Fordele. Det h a r h a v t Fordele af dets Forbindelse med Holsten, thi det har derved naaet Kraft til at kunne bestaae ved sig selv, nu, da Holsten, som sidste Stændertidende soleklart beviser, ligefrem vil opoffre det for sin egen Interesse og gjøre det til en holstensk Provinds²⁾. Slesvig kan nu, netop ifølge denne lykkelige Dobbeltthed række Haanden til det unge, kraftigt fremstræbende Danmark, og v e d S i d e n a f d e t t e (ikke indlemmet i det) hæve sig fra Holstens evige Tjenerinde til den meest begunstigede Deel af det hele danske Statslegeme, deelagtig i alle dets g r u n d e d e Forhaabninger. Var jeg derfor en Slesviger, saa vilde jeg ligesaa lidet med de danske Folke-Venner rase mod Tydsken, som med de schleswig-holsteinische Aristocrater fryse mod Dansken i Hertugdømmet: jeg vilde fordre og evig fordre en fuldstændig lige Respect for begge hæderlige Nationaliteter, altsaa for Syd-Slesvig Alting paa Tydsk, for Nord-Slesvig Alting paa Dansk, l æ r d e S k o l e r, Almueskoler, Præster og Embedsmænd, og for Mellem-Slesvig en dansk og en tydsk Skole i hvert Pastorat, samt afvexlende Prædiken; men jeg vilde hverken have dansk Underviisning i de tydske, eller tydsk Underviisning i de danske Almueskoler, — et Spilfægterie, som leder til Intet, ja! jeg vilde endog kjæmpe for at forjage baade de danske og tydske Præster fra F r i s e r n e og give dem al Underviisning paa deres n a t i o n a l e M o d e r s m a a l. Dette fordrer *Retfærdighed!!* Det er skjændigt at nægte et Folk Brugen af dets Modersmaal. Først naar dette var naaet vilde jeg sige, at man var retfærdig, — og hvile efter Kampen!

II. Hvad for det Andet det saakaldte Constitutions-Spørgsmaal angaaer, da er jeg enig med Deres Broder og vore danske talrige

¹⁾ Den bekendte Retshistoriker og Publicist Niels Nicolaus Falck (1784—1850). Af Juristen Meyer Jsaac Schiff († 1847) tryktes 1840 nogle Udtalelser i en Artikel »Was wohl in dem Formular des schleswigschen Huldigungseides von 1721 unter lex regia zu verstehen seyn möge?« i det af Falck udgivne »Neues Staatsbürgerliches Magazin« IX, 257—60, i Henhold til hvilke lex regia ikke skulde betyde Kongeloven, men blot Patentet af 22. Aug. 1721.

²⁾ Se f. Eks. Forslaget om at forene Ständerforsamlingerne for Slesvig og Holsten i »Zeitung für die Verhandlungen der dritten Holsteinischen Ständeversammlung«, 1840, S. 22 f.

Liberale deri, at en fri Forfatning, som passer til Forholdene, i Almindelighed taget er et stort Gode, og endvidere deri, at Haabet om en saadan er meget større for Danmark med dets Kjøbenhavn end for Holsten, der neppe nogensinde kan vente en saadan, ja, efter Forbunds-Acter ikke engang en *virkelig Steuerbw.*, saalænge der ikke skeer en total Omvæltning i *h e l e E u r o p a*. — Men jeg er deri uenig med dem, at jeg ei heller anseer Tidspunctet under ordentlige Forhold ganske nær for Danmark, og endvidere deri, at jeg anseer det umuligt for Christian VIII. at indføre en saadan Forandring, saalænge han ikke har bragt de schleswig-holstein-augustenborgske Machinationer til Taushed og til fuld Anerkjendelse af den lovlige danske Succession i Slesvig; thi i modsat Fald vilde han gjøre sig hele Rusland og Preussen til Fjender og — skille den danske Stat og sine lovlige Arvinger ved Hertugdømmet Slesvig! Dette indseer den gode Augustenborger meget rigtigt; han vil ikke skabe sig *d i s s e* Fjender, og derfor talte han imod Constitutions-Petitionen, skjøndt han ved den modsatte Fremgangsmaade hjertelig gjerne havde harcelleret Folket og fremkaldt Takadresser til sig; men *f o r d e n P r i i s* vilde han ikke købe dem!

Og dermed vil jeg slutte disse Linier. Min Hensigt var blot, at udtale mig noget *t y d e l i g e r e*, for at De ikke, naar De sender Deres Broder mit lille Skrift, derved ligesom skulde betegne ham, at jeg i Et og Alt af Beundring over hans Mod og Kraft er bleven hans slaviske Tilhænger. Jeg har — jeg kunde jo sige *e f t e r E m b e d s p l i g t* — gode Grunde af Historie og Statsret og Retfærdighed for min Overbeviisning, og skjøndt jeg ikke vil fraskrive mig Mod til at sige, at jeg har taget fejl, saa kan jeg dog kun *v e d æ g t e* *G r u n d e* bringes dertil. Vil De altsaa sige Deres Broder Noget om Skriftets Forfatter, saa har De her *M a t e r i a l i e r* dertil. Hvormeget jeg agter hans Dygtighed, Fædrenelandssind og Selvstændighed behøver De ikke at sige ham: han er neppe kjelen efter Roes!

Deres

C. W.

S. T.

Hr. Adjunct Lorenzen.

Sorøe.

d.

Sorø d. 12. Septbr. 41.

Tak for Laan! Dette Stykke i »Lyna«¹⁾ synes mig maadeligt skrevet og ikke at bevise det Talent, som De tillægger Redaktøren. Det vilde have været let at skrive noget Bedre mod Blicher, der — med al sin virkelige poetiske Begejstring — dog har meget uklare Begreber om Slesvigs sande Forhold især. Dette »Sønderjylland« og »Sønderjyde« kan jeg ikke finde mig i, undtagen 1) i Historien før 1400 og 2) naar det udtrykkelig m o d s æ t t e s Hertugd. Slesvig, f. Ex. »Ribe, Møgeltønder og Rendsborg ligge i Sønderjylland, men ikke i Slesvig«. Hine Udtryk røbe ligesaa-megen Uklarhed i Begreber som Navnet »Schleswig-Holstein«.

K o c h s²⁾ Brev bestyrker Hvad De ytrede om ham. Det er mig kjær! — —

e.

D. 11. Octbr. 1841.

Kjære Lorenzen!

De vil ikke tage mig ilde op, at jeg beder Dem om at maatte besøge Dem en anden Gang istedenfor iaften! Jeg er ikke vel i denne Tid — som De veed fra forleden, da Deres Broder curerede mig for nogle Timers Tid — navnlig ikke om Aftenen, jeg sover lidet og føler nogen Feber om Natten. Derfor vil jeg nødig gaae ud om Aftenen.

Ligefuldt Tak for Deres Godhed! — Siig vor Ven Sick³⁾, at jeg ikke læser i første Time imorgen tidlig: idag har jeg ikke seet ham — Vale! en glad Aften!

Deres hengivne

C. Wegener.

f.

Tusind Tak! Ja det er et interessant Brev fra en interessant og kraftig Mand! — Jeg troer, som jeg sagde Dem, ikke, at Kongen ifølge sin store Respect for Stænderforsamlingens Rettigheder vil

¹⁾ »Lyna«, 1841, Nr. 34—5 indeholder en kritisk Beretning om den 3. Aug. s. A. afholdte Himmelbjergfest, hvorunder Bladets Redaktør finder Lejlighed til at revse St. St. Blicher for hans »politiske Nytaarsprædiken« (trykt i »Dannevirke« for 13. Jan. 1841 S. 225), hvori han havde manet til at gribe til Vaaben for at hindre, at »Sønderjylland« blev løsrevet fra Moderlandet og knyttet til Tyskland.

²⁾ Formentlig Peter Christian Koch (1807—80), fra 1838 Redaktør af »Dannevirke«.

³⁾ Muligvis den i Note 5 S. 108 nævnte J. P. C. Sick.

blande sig deri; men et Forsøg kan jo ei skade. At Peter Hjort Lorenzen nok alligevel skal kunne staae sig, frygter jeg ikke for: han veed, at ingen Seier vindes uden Kamp og vil vel holde Kampen ud; han vil ikke inlade sig paa Fægter-Kunster, men gaae løs paa Fjenden med Kraft i Armen, og den Methode er den bedste med udlærte Fægtemester[e].

At han har Ret, naar han skriver, at vi her ikke kjende Saggerne, derom overbeviistes jeg i Middags paa en forbausende Maade ved at læse i »Fædrelandet« det af Niemann confiskerede Stykke af Flensburger Zeitung¹⁾. Jeg blev saa forbauset, at jeg nær havde tabt Bladet. Nei det er vist: vi kjende ikke Forholdene der!!! Men visselig er det efter Sligt begribeligt, at Fleer og Fleer falde fra det tydske Partie, og at Slesvigere takke deres Gud og Fader, at de dog nogenlunde ere udrevne fra deres Provinds-Forhold til Holsteen, og at de med Liv og Blod ville modsætte sig Fortydsknings-Forsøgene, der kunne lede til saadanne Menneskets første naturlige Rettigheder krænkende Misbrug af Magten. Gud være lovet, at Søe og Hav skiller Danmark fra det tydske Forbund og al dets storartede Herlighed!

Vale! T. T.

C. Wegener.

[d. 21 Jan. 1842]²⁾.

g.

Den 29. Octbr. 1842.

Tak for Laan. Det har interesseret mig at gjennemlæse dette Digt.

Skriver De til Deres Broder, saa siig ham ogsaa min varmeste Tak for hans aabne og mandige Foredrag i Adressesagen³⁾. Saaledes bør det være: han kan endnu ikke overvinde det større Antal; men naar han modigt, tillidsfuldt, roligt og bestemt nedlægger i sit og 195,058 dansktalende Slesvigeres Navn (saa mange gaves der 1837; nu er der over 200,000) en stadig Protest imod

¹⁾ »Fædrelandet« for 15. Jan. 1842 (Nr. 762) indeholder Optryk af en Artikel i »Flensburger Zeitung« 1842 Nr. 2, der bebrejdede »Hertugdømmernes journalistiske Presse, at den har villet kalde det forældede, middelalderlige Aristokrati tillive, for at bruge det til Grundlag for en projecteret Stat«. Artiklen var beslaglagt af Politimesteren i Flensborg Niemann.

²⁾ Paaskrift med C. H. Lorenzens Haand.

³⁾ Tidende for den fjerde Slesvigske Stænderforsamlings Forhandlinger, 1842, S. 36 f. indeholder P. Hiort Lorenzens Indlæg i Debatten om den af Advokat, Dr. Güllich foreslaaede Adresse til Kongen. Hiort Lorenzen udtalte sig herunder om Hertugdømmernes Forhold til Danmark og hævdede bestemt Slesvigs store Forskellighed fra Holsten i national og statsretlig Henseende (ib. S. 67—8. 75 f.).

alle Forsøg paa at holde Slesvig i dets gamle Tjenerinde-Forhold til Holsten og — jeg tilføier: mod alle taabelige Provindsialisering-Ideer fra Danmark —: saa vil han vinde først Respect hos Holstenerne og siden en vis Seier; thi et Folkeli v, som er vakt, kan Intet overvinde!

Den kjække Peter Hjort Lorenzen leve! »Hoch!«

Jeg kunde misunde ham at kjæmpe ene mod en heel Skare.

T. T.

C. W.

h.

Første Juledag 1842.

Kjære Lorenzen!

Jeg er endnu ikke videre, end at min Moders Dagligstue er mit Sovekammer og stadige Opholdsted, og at det generer mig meget at holde mig i den krumbøiede Stilling, som alt Skriveri fordrer. De maa derfor tage tiltakke med nogle meget faa og uordentlige Linier til Gjengjæld for Deres interessante Brev.

At Kongen i Hjertets Bund er den nationale Sag i Slesvig hengiven og at han ivrig tænker paa at bevare Rigets Integritet, har jeg flere Beviser paa og aldrig tvivlet om; kun beklager jeg, at han anseer Tilbageholdenhed og frygtsom Forsigtighed som gode Midler, istedenfor en energisk Erklæring og Handling. At indtale ham Mod og Tillid er Hovedsagen; Schleswigholsteinerne gjøre det Mødsatte og bygge deres Haab derpaa. Nu — da det »nyholstenske« Partie ved Peter Hjorths¹⁾ Kjækhed atter har vundet Avance, var det atter Tid at understøtte dette! Dog — til Sagen!

Alt hvad jeg kan gjøre for den slesvigske Sag og mit kjære Fædreland, det vil jeg gjøre. Følgelig vil jeg ogsaa yde Hr. Assessor Claussen²⁾ al den Hjælp, jeg formaaer. Men — jeg er syg og vil neppe saa ganske hurtigt vinde min forrige Arbeidskraft tilbage; det maa De sige ham. Imidlertid synes jeg dog at være i Bedring og kan, om Gud vil, vente en bedre Tid efter Nytaar. Vil han altsaa betroe mig Arbeidet, saa vil jeg med Glæde opoffre mine Reconvallescent-Kræfter derpaa. Men, da jeg nærmest arbejder i hans Ideer og da vi her i Sorøe have [en] meget ringe Samling af Kildeskrifter til Slesvigs Historie (Academiets Bibl. fast intet, mit eget noget mere), saa maatte han levere mig 1) et klart Udkast til den hele Beviisførelse, 2) Afskrifter af alle fornødne Actstykker med Henvisning til det Archiv og Nummer eller den Bog og Pagina, hvoraf

¹⁾ P. Hiort Lorenzens S. 124 omtalte Optræden.

²⁾ Talen er formentlig om Aug. Carl Emil Claussen, Assessor i By- og Landretten paa Ærø, Medlem af den slesvigske Stændersamling 1844 (jvfr. P. Lauridsen, Da Sønderjylland vaagnede VI, 217).

han har taget dem, og 3) endelig overlade mig med Tillid at raade over Formen og den endelige Redaction (som De ogsaa skriver), da vi umuelig kunne være to derom. At han bliver Skriftets egentlige Forfatter og leverer det i sit Navn (thi derom kunne vi ei heller være to) er en Selvfølge, og min Haandskrift vil kun synes en Af-skrivers.

Dette er mit Svar. Fra min Side beroer det egentlig kun paa mit Helbred; men over dette raader jeg ikke. Vil imidlertid Hr. Assessor C. blot levere mig de fornødne Materialier og deri udmærke, hvad han ønsker fremhævet, o. s. v., kort sagt: lette Arbeidet for mine svækkede Kræfter, saa vil det maaskee dog gaae. Vi maatte under Arbeidet idelig correspondere.

Jeg kan ikke taale at skrive mere. Tak for Deres øvrige Meddelelser; jeg kan ikke troe, at M.¹⁾ vil kjøbe en Directorplads i Sorøe med Opoftelsen af en behagelig Stilling i Kjøbenhavn og af sin europæiske Celebritet. Desuden forestaaer der vist Sorøe Academie en Forandring — —.

Deres hengivne

C. Wegener.

S. t. Hr. Adjunct Lorenzen
p. t. Hotel d'Angleterre
Kjøbenhavn.

i.

Anden Juledag 1842.

Kjære Lorenzen!

Jeg er bange for, at mit Brev fra igaar er for sikkert. Jeg befandt mig nemlig igaar om Formiddagen meget vel, og ventede fuldkommen Helbredelse af nogen ny Medicin, som jeg havde begyndt at bruge. Men uden just at ville klage mig meget, er jeg dog bleven skuffet i min Forventning, og er idag aldeles ikke vel tilpas, saa at jeg er bange for, at jeg maa være meget tilfreds, om jeg efter Nytaar kunde taalelig besørge mine daglige Embedsforretninger uden at turde inklade mig paa synderlig mere.

Vil De sige Hr. Assessor Claussen, hvordan Sagerne staae. Sikker Regning paa mig tør han neppe gjøre. Dersom han alligevel vil prøve, hvad jeg formaaer, saa var det bedst 1) at han nu gjorde Sagerne saa godt som færdige fra sin Haand, og 2) derefter — det vil vel være et Par Ugerstid, — førend han sendte Noget deraf til mig, forud erkyndigede sig, om jeg var istand til strax at tage fat derpaa. — At jeg hjertensgjernne vilde arbeide for Sagen, veed De godt; men De veed ogsaa, at jeg roser

¹⁾ Formentlig J. N. Madvig.

mig lidt af at være accurat, og at jeg derfor er meget bange for at gjøre Løfter, som jeg ikke er g a n s k e v i s paa at kunne opfylde. Vrøvl bagefter er mig det modbydeligste af alt.

Altsaa — lad Hr. Ass. Claussen trøstigt arbeide fort og samle stærke Beviser af autentiske Documenter. Kan jeg d e r e f t e r give min Skjærv til, saa gjør jeg det; kan jeg det ikke, saa er jeg vis paa, at en Mand, som han er, ogsaa kan undvære mig.

NB. De skrev i sidste Brev: »Deres Sørgetales over Frederik VI¹⁾«; og Hr. Ass. C. kaldte det en »Lovtale«. Det var ingen af Delene. Falck²⁾ har kaldt Skriftet: »en historisk Characteristik af Fr. VI Regjering«, og naar dertil lægges »betragtet fra Almeenaandens Udviklings-Proces«, — saa udtrykker man temmelig godt, hvad jeg vilde sige. Dette en passant.

T. T.

C. Wegener.

Hr. C.'s Memoire kan ikke skrives i den Stile-Art som nysnævnte lille Piece. Det skal være en klar Demonstration, altsaa — hvad mi n Skrivemaade angaaer — nærmest lig mine Modbeviser i Recensionen af Dahlmann³⁾. Det Historiske maa være letflydende, omtrent som Stilen i min »Carl Danske«⁴⁾. Mener De ikke?

j.

Febr. 43.

Bravo! Bravissimo!

Det er Vand paa min Mølle⁵⁾. Hils P. H. tusinde Gange fra mig: S i n d i g h e d, M o d o g F a s t h e d! Udvortes Iagttagelse af alle Politie-Love! De demokratiske Tendentsers k o r p o r e l l e Vigen for den høiere National-Tendents! Og Seiren er vor!

T. T.

C. W.

¹⁾ C. F. Wegeners Skrift »Indbydelse til Sørgefesten for Høiselig Kong Frederik den Sjette paa Sorøe Academie den 28de Januar 1840«, Kbhvn. 1840.

²⁾ Archiv für Geschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein und Lauenburg I, 199.

³⁾ Wegeners Anmeldelse i »Tidsskrift for Litteratur og Kritik« VI (1841), 1—71, 135—212 af »Geschichte von Dännemark. Von F. C. Dahlmann«.

⁴⁾ »Om Carl Danske, Greve af Flandern«, Kbhvn. 1839.

⁵⁾ Foranledningen til dette Brev er ukendt. Det ligger dog nær i denne Forbindelse at tænke paa den danske Folkefest i Sommersted 21. Febr. 1843. (Dannevirke 25. Febr. 1843).

k.

4/5 47.

Gode Ven!

Efter sin Hjemkomst fra Kjøbenhavn siger Liebenberg¹⁾ mig, at De ønskede et Expl. af min Vedel²⁾. Af de yderst faa Expl., som endnu ere tilbage af første Udgave, sender jeg Dem hosfølgende; paa den anden Udg. i Saxo trykkes der hver Dag, og den skal formentlig endnu indeholde Et og Andet, som ikke alle Mennesker vide.

Flere Expl. end hoslagte kan jeg ikke skaffe. De maatte da itide have sagt til. At jeg ikke uopfordret sendte Bogen, begriber De godt: det er jo vor gamle Aftale og Overenskomst, at Programmer og saadan noget Skidt ville vi ikke tage Notits af.

Jeg spørger. Har dog kun liden Aarsag dertil. Thi det er meer end rimeligt, at samme Bog bliver ikke alene et »Gravmonument over Sorøe Academie³⁾», men tillige et Gravmonument over mig eller mit Forfatterliv. Man vil det jo saaledes — lader det til. Gud være med Dem!

Deres hengivne
C. Wegener.

S. T.

Hr. Adjunct Lorenzen, Kjbhn.

Tillæg.

a.

Kjøbenhavn, den 5 Januar 1831.

Til Kongen!

Jeg, Karl Henrik Lorenzen, Søn af Justitsraad og Amtsforvalter Lorenzen, R. a. D. og D. M. i Haderslev, født i Aaret 1807, besøgte indtil Aaret 1827 den derværende lærde Skole, og nød der en forberedende Vejledning til de akademiske Studier

¹⁾ Formentlig Andreas Emil Liebenberg (1813—69), fra 1842 Adjunkt i Sorø.

²⁾ 1. Udgave af Wegeners Skrift »Om Anders Sørensen Vedel, kongelig Historiograph i Frederik II.s og Christian IV.s Dage« udkom 1846, 2. Udgave udsendtes 1847 som 3. Levering til den af »Samfundet til den danske Literaturs Fremme« foranstaltede Udgave af »Den danske Krønike af Saxo Grammaticus, oversat af Anders Sørensen Vedel«, afsluttet 1851.

³⁾ C. Molbech havde i en Anmeldelse af Wegeners Bog om A. S. Vedel udtalt Haabet om, at dette Arbejde ikke skulde blive et »Gravmonument« over Sorø Akademi. (Nyt hist. Tidsskrift I, 652).

I Aaret 1827 erklæredes jeg for moden til Universitetet, og da min Fader ønskede, at jeg maatte vælge Theologie til mit Hovedfag, sendte han mig til Halle, hvor jeg optoges i den afdøde Kantsler Niemeier's¹⁾ Huus. I Begyndelsen hørte jeg ogsaa theologiske Forelæsninger, men da jeg fra Ungdom af bestandigen havde havt større Lyst til de philologiske og historiske Videnskaber, forlod jeg med min Faders Tilladelse Theologien og lagde mig udelukkende efter Philologien og Historien. Efter eet Aars Ophold i Halle, i hvilken Tid jeg saa meget som mueligt, havde benyttet den Leilighed, jeg der fandt til at udvide mine Kundskaber, og tillige under Niemeiers Auspicier havde givet Underviisning i det Engelske Sprog paa det Kgl. Pædagogium, modtog jeg et Tilbud fra Professor Dr. Tholuck²⁾, som skulde reise til Italien og ønskede mig til Led-sager. Under mit Ophold i Rom, hvor jeg hos Professor Tholuck, og den preussiske Minister, Geheimeraad Bunsen³⁾, mødte megen venskabelig Omhu, fortsatte jeg mine Studier, især af den romerske Philologie og Historie, og udførte adskillige litteraire Arbejder for flere Lærde, f. E. en Collation af Procopius for Geheimeraad Niebuhr i Bonn⁴⁾, en Collation af Pandekterne for Overtribunalraad Schrader⁵⁾ i Tübingen, og en Collation af Lycophron for Professor Bachmann⁶⁾ i Leipzig, saa at jeg havde Leilighed til at erhverve mig nogen Kundskab i Palæographie. I Sommeren 1829 vendte jeg tilbage til Danmark, og har siden den Tid ved det herværende Kgl. Universitet under Veiledning af de Herrer Professorer, Etatsraad Engelstoft⁷⁾, R. a. D. og D. M., Dr. Petersen⁸⁾ og Dr. Madvig

¹⁾ August Hermann Niemeyer (1754—1828), 1784 Prof. theol. i Halle, 1808 Universitetets Kansler.

²⁾ Friedrich August Gotttreu Tholuck (1799—1877), Prof. theol. i Halle 1825. Om Tholucks Ophold i Rom som Gesandtskabspræst hos Bunsen se Leopold Witte, *Das Leben F. A. G. Tholuck's II* (1886), 90 f. Om Tholucks varme Interesse for Lorenzen ib. S. 132—3.

³⁾ Christian Karl Josias v. Bunsen (1791—1860), opholdt sig siden 1816 i Rom, fra 1827 som Ministerresident. Han var under dette Ophold levende optaget af Studier bl. a. over klassisk Arkæologi og Topografi.

⁴⁾ Den berømte Historiker Barthold Georg Niebuhr (1776—1831), der fra 1825 opholdt sig i Bonn som privatiserende Videnskabsmand. Kollationeringen af Prokopius blev formentlig foretaget til Brug for W. Dindorfs Udgave af denne Forfatter (I—III, Bonn 1833—8) i det under Niebuhrs Auspicier udgivne *Corpus scriptorum historiae Byzantinae*.

⁵⁾ Heinrich Eduard Siegfried v. Schrader (1779—1860), Prof. i Tübingen 1810, Obertribunalrat 1813—17. S.'s store Forarbejder til en Udgave af Pandekterne opbevares paa Universitetsbiblioteket i Tübingen. (*Allg. deutsche Biographie* XXXII, 428—9).

⁶⁾ Gottlob Ludwig Ernst Bachmann (1792—1881), fra 1833 Professor i Rostock, udgav 1830 *Lycophronis Alexandra*, Vol. I.

⁷⁾ Laurids Engelstoft (1774—1851), fra 1817 Professor ord. i Historie og Geografi.

⁸⁾ Frederik Christian Petersen (1786—1859), fra 1818 Professor extra-ord. i klassisk Filologi.

dyrket de philologiske og historiske Videnskaber, og den 23 Dec. 1830 underkastet mig den allernaadigst befalede Præliminærexamen, hvorved jeg admitteredes til Universitetet, saa at jeg agter i Løbet af dette Aar at underkaste mig den allernaadigst befalede Embedsexamen for Lærere ved de lærde Skoler.

I Henhold til det Ovenanførte, og da et Skoleembede ligger indenfor Grændserne af den Virkekreds, til hvilken jeg har bestemt mig, er det at jeg vover allerunderdanigst at ansøge Deres Kongelige Majestæt om at den ved Adjunct Kolthoffs¹⁾ Afgang ledigblevne Post ved den lærde Skole i Sorø maatte blive mig forundt.

Til enhver Tid vil det være min helligste Pligt, ved troe og redelig Opfyldelse af de Pligter, der vilde paaligge mig, at gjøre mig værdig til Deres Majestæts Kongelige Naade.

Allerunderdanigst
Karl Henrik Lorenzen.

(Original i Universitets- og Skoledirektionens Arkiv, Bilag til Forestillingsprotokollen 1831 Nr. 1369).

h.

Høistærede Hr. Professor,

megen Tak for al den Umage, De har havt for min Skyld. Desværre har den været forgjæves, og jeg maa alter tage min Tilflugt til en vis Resignation, som kunde kaldes ganske taalelig, hvis den ikke var forbundet med Tilintetgjørelsen af mange Aars Haab og Glæde.

De finder ingen Harmonie i min Handlingsmaade. Deri har De fuldkommen Ret; men jeg giver Dem at betænke, om Een ikke er lovligen undskyldt, naar han ved udvortes Omstændigheder tvinges til at taale slige Disharmonier i sit Liv og inderste Væsen. Det er haardt at møde store Vanskeligheder paa sin Vandring; men det er endnu haardere, at være sig fuldkommen bevidst, hvor meget man taber ved hvert Skidt, og at man bortfjerner sig fra sit Formaal, istedetfor at nærme sig det.

Dog det maa saa være. Var jeg ikke nødt til at spille min kostbare Tid, saa vilde jeg vist tie stille, og søge at gjøre mig Livet saa behageligt, som mueligt. Men jeg hører ikke til Epikurs Skole, idetmindste hylder jeg ikke Nydelseslæren: der gives en Trang

¹⁾ Ernst Wilhelm Kolthoff var indtil 11. Decbr. 1830 konstitueret Lærer ved Sorø Akademis Skole.

og Higen efter et vist aandeligt Liv, som ikke kan tilfredsstillen ved al Verdens Skatte.

Sorøe, d. 17 Decbr. 31.

Deres hengivne

Lorenzen.

S. T.

Hr. Professor Hjort
i Sorøe.

(Original i Ny kgl. Saml. 4°. 2411).

c.

Was ich lange gefürchtet habe, ist denn endlich auf eine so eclatante Weise erfolgt. Der Lauf der Debatten und die böswilligen Propositionen, die Schlag auf Schlag auf einander folgten, zeigten deutlich, dass man systematisch u. consequent zu Werke gieng. Es hat ja nun so sein sollen, und im Grunde war es anfangs auch nur ein heuchlerischer Friede von beiden Seiten. Die Masken sind jetzt gefallen¹⁾.

Je mehr Du gehasst wirst, desto besser für die Sache, welche Du verfishst, ist eine alte Wahrheit in der Politik. Ich sehe auch nicht ein, wie die enggegliederte Gaunerbande Dir zu Leibe kommen kann, es sei denn durch den Machtspruch des Souverains, von nun an sei in Schl. nur von einer deutschen Volksthümlichkeit die Rede. Eine solche Fadaise ist aber undenkbar. Erklärt der Kommiss[arius] dieser Diät, dass er nicht D[änisch] versteht, u. wollen die Secret[äre] das Protocoll nicht verificiren, dann ist es ja vielleicht möglich, dass der König den Drang der Umstände vorschiebt, und Nordschl. factisch von nun an bis Weinachten keiner Repräsentation in der Ständeversaml. genießt; daran ist auch nichts gelegen, nur dass Ihr ausharrt u. immer kalt u. ruhig protestirt; auf Gründe läßt ja sonst auch keine von den Partheien sich ein. Der ganze Schund in Schl. ist, was die vorgelegten, wirklichen Sachen anbetrifft, keiner Druckzeile werth. Ihr reist dann ruhig nach Hause und läßt das besoffene Deutschthun in Schl. nach ihrer Art rumoren.

Diess wäre meiner Ansicht nach ein sehr wünschenswerther Ausgang der Sache vorausgesetzt, dass Euer Häuflein wirklich

¹⁾ Det var ved Mødet i den slesvigske Stænderforsamling 11. Novbr. 1842, at P. Hiort Lorenzen havde meddelt, at han i Fremtiden agtede at tale Dansk. Ved Møderne 14. og 16. Novbr. havde Lorenzen under skarpe Sammenstød med Modpartiet yderligere hævdet sin Beslutning. (Johan Ottosen, Peter Hiort Lorenzen's historiske Gærning S. 105 ff.).

einig ist. Engelbrecht¹⁾ hat ja etwas Aehnliches in Itzehoe gethan. Nur muss darauf eine Haupt- und Statsaction erfolgen, ein Schreiben an Eure Wähler²⁾, sonst lachen sie doch ins Fäustchen. Dieses, ruhig u. ausführlich abgefasst, im Kieler Blatte, dem Fædreland und der Dannewirke abgedruckt, wird die nie zu heilende Wunde, die nun einmal dem armen Schlesw. in 5 Jahrhunderten geschlagen, besser offen halten, als alles Zersausen und Klopffechten in der nobeln, die Interessen des Volks wahrhaft vertretenden Kammer der Beamtennation.

Diess wäre meiner Ansicht nach das Richtige im günstigsten Falle, es sei denn, dass einige Eurer Suppleanten der andern Parthei angehören und eingerufen werden könnten. Alsdann müsset Ihr wohl bleiben und ein consequentes Stillschweigen u. Zuhören durchführen, freilich eine verteufelte Folter.

Es giebt auch andere Auskünfte und Combinationen. Leider ist es unzweifelhaft, dass der für Euch schädlichste Rath von der dominirenden Rotte ausgehen und die auf solche Sachen influirende Umgebung des Königs vielleicht düpiren wird. Es wird mir immer klarer, dass Ørsted allein Eure Verhältnisse zu durchschauen u. zu würdigen weiss.

Was übrigens Dein plötzliches Umschlagen oder vielmehr Aufdecken anbetrifft, so kann ich mir wohl denken, dass Du lange gereizt worden, ehe Du das giftigste Mittel gegen sie gebraucht hast. Ich hätte es möglicher Weise nicht gethan; davon ist aber nicht die Rede. Genug es ist geschehen, und es kam nur darauf an, einen solchen Schritt zu motiviren. Diess ist das Punctum saliens in der Sache. Von einer anderen Seite betrachtet, ist aber diese Demonstration unberechenbar wichtig, besonders wenn die übrigen nördlichen Repräsentanten Dir beitreten. Eine andere wichtige Frage ist, wie Deine Wähler in S[chleswig] Dein Verfahren aufnehmen, und ob nicht von Norden her allerlei Intriguen sich erneuern werden.

Dass der Herzog todtblass wurde u. blieb, ist leicht zu begreifen. Dein Ankämpfen ist ein verzweifeltes Purgativ für dynastische Pläne. Ich hätte den Spass mit ansehen mögen.

Sei nur guten Muthes, I. Br., was auch kommen möge, bleibe kalt u. ruhig; dann hält man Legionen vom Leibe. Ihr Hass ist Dein Triumpf. Wenn nicht der ganze Auftritt aus der Ständezeitung

¹⁾ Formentlig Sognefoged Jacob Engelbrecht til Edemannswurth, Stænderdeputeret i Itzehoe. Om ham se L. Skau, Om P. Hjort Lorenzen, 1865, S. 168.

²⁾ En Erklæring, dateret 23. Decbr. 1842, fra P. Hiort Lorenzen, indeholdende Motiveringerne for hans Optræden i Stændersalen, findes trykt som Tillægsblad til »Fædrelandet« for 1842.

gemerzt wird oder gar nicht hineinkömmt, da in solchem stürmischen Wetterschlag wohl an kein Protocol zu denken ist, muss dafür gesorgt werden, dass ein Hauptartikel im Fædrel. darüber erscheint. Wie wenn Du vorläufig selbst eine anonyme Relation besorgtest, oder Gjødwad¹⁾ wenigstens einige Materialien lieferst? Deine Erklärung eilt ja nicht.

Wegener beneidet Dich, was ich eben nicht thue. Er bittet sehr zu grüssen. Schreibe ihm nächstens. Ich habe ihm Deine beiden letzten Briefe mitgetheilt, als einem uns treu Verbündeten.

Und hiemit Gott befohlen, I. Br. Du hast das Loos, beides ein Verräther und ein treuer Vorkämpfer Deines Vaterlandes zu heissen, je nachdem der Mund ist.

S[orø], d. 18 Novbr. 1842.

Dein tr. Br.

C.

(Original i P. Hiort Lorenzens Privatarkiv i Rigsarkivet. — Enkelte Forkortelser er opløste og sat i skarp Parentes).

¹⁾ Jens Finsteen Gjødwad (1811—91), fra 1840 Medredaktør af »Fædrelandet«. Nævnte Blad indeholdt 21. Novbr. en kort Notits om P. H. Lorenzens Optræden, 22. s. M. en længere Hyldestartikel til ham. Bladets Udtalelser i denne Sag medførte iøvrigt Indskriden fra Kancelliet.
